

ЦЕНТРО-ПЕРИФЕРІЙНІ ВЗАЄМОДІЇ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СОЦІОЛОГІЧНА ОЦІНКА

УДК 332:316.334.52:332.135

Центро-периферійні взаємодії у територіальних громадах Львівської області: соціологічна оцінка : електронне видання / Патицька Х. О., Максименко А. О. / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2021. 42 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-9721-0 (електронне видання)

У виданні наведено результати соціологічного опитування мешканців Заболотцівської, Кам'янка-Бузької та Підберізцівської територіальних громад Львівської області, проведеного працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у липні-вересні 2021 р. Всього в опитуванні взяли участь 474 жителі територіальних громад.

Опитування проводилося з метою оцінки зрушень в контексті формування і розвитку центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах в умовах децентралізації, виявлення проблем і ризиків, які сповільнюють та стають на заваді активному соціально-економічному розвитку громад та формуванню у них комфортного соціально-психологічного клімату.

Для представників органів державної та місцевої влади, науковців, представників громадських організацій та інших осіб, зацікавлених у проблематиці розвитку центрально-периферійних взаємодій в умовах адміністративно-фінансової децентралізації.

Рекомендовано до друку Вченою радою ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (протокол № 9 від 12 жовтня 2021 р.)

© ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2021

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Підберіздівська територіальна громада.....	7
Кам'янка-Бузька територіальна громада.....	18
Заболотцівська територіальна громада.....	27
Висновки.....	36
Додатки.....	40

ПЕРЕДМОВА

Дослідження формування і розвитку центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах (ТГ) в умовах децентралізації вимагає, поруч із розглядом особливостей політико-адміністративного управління територією, концентрації уваги на питанні соціально-психологічного клімату у громаді (зокрема, зважаючи на етапність об'єднання населених пунктів) та задоволення мешканців суспільними послугами. Такий акцент зумовлений двома аспектами:

- по-перше, процеси децентралізації в нашій державі спрямовані на наближення суспільних послуг до споживачів, що посилює відповідальність органів місцевого самоврядування за їх надання. Відповідно рівень задоволення мешканцями ТГ послугами, повноваження за надання яких покладено на орган управління у громаді, є одним з основних критеріїв ефективності управління територією. З іншої сторони, задоволення суспільними послугами є вагомим чинником формування центрально-периферійних взаємодій у громаді. Як видно з результатів аналізу Світовим банком демографічних та економічних тенденцій системи розселення в Україні, основним каталізатором міграції населення є низький рівень надаваних на певній території соціальних послуг, а не пошук кращих умов зайнятості (що притаманне більшості країн ЄС)^{1, 2}. Незадоволені отриманими послугами шукають інше місце їх надання, де якість послуги вища;

- по-друге, як уже було зазначено, в умовах адміністративно-територіальної реформи та «штучного» об'єднання громад питання приналежності та ідентифікації мешканця з громадою, а також формування згуртованості жителів є одним з основних для розвитку ТГ на довгострокову перспективу.

З метою оцінки зрушень в контексті формування і розвитку центрально-периферійних взаємодій у ТГ в умовах децентралізації, виявлення проблем і ризиків, які сповільнюють та стають на заваді активному соціально-економічному розвитку громад та формуванню у них комфортного соціально-психологічного клімату працівниками ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у липні-вересні 2021 р. проведено соціологічні опитування населення ТГ Львівської області.

Дослідження громадської думки проводилося у трьох ТГ: Заболотцівській та Підберізькій сільських і Кам'янка-Бузькій міській ТГ (рис. І). Такий вибір зумовлений необхідністю врахування двох аспектів:

1) *розташування ТГ у регіоні* – для визначення впливу великих міст, які концентрують і генерують масштабні фінансово-економічні, політико-соціальні, культурні, людські, інформаційні потоки, на формування і розвиток центрально-периферійних взаємодій у ТГ. Підберізька ТГ безпосередньо межує із Львівською ТГ, центром якої є місто-обласний центр Львів; Кам'янка-Бузька і

¹ Україна. Огляд урбанізації. Міжнародний банк реконструкції та розвитку/ Світовий банк. 2015. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf> (дата доступу: вересень 2021 р.).

² In Search of Opportunities : How a More Mobile Workforce Can Propel Ukraine's Prosperity (Vol. 1 of 2) : Summary Report. World Bank. 2012. Washington. URL: <https://www.wdronline.worldbank.org/handle/10986/12268> License: CC BY 3.0 IGO. (дата доступу: вересень 2021 р.).

Заболотцівська ТГ знаходяться на певній віддалі (час доїзду із центрів громад до обласного центру становить 52 та 91 хв. відповідно);

2) *тип громади* – виділяємо два типи ТГ: моноцентричний (ТГ з яскраво вираженим економічно та соціально розвиненим центром), поліцентричний (ТГ,

Рис. 1. Заболотцівська сільська ТГ, Кам'янка-Бузька міська ТГ та Підберізіцівська сільська ТГ на карті адміністративно-територіального поділу Львівської області, 2021 р.

утворені шляхом об'єднання однотипних, рівних за економічним і соціальним розвитком населених пунктів). Підберізіцівську та Заболотцівську ТГ відносимо до громад поліцентричного типу, адже в обох населені пункти-центри за демографічними, соціальними та економічними показниками не переважають інші населені пункти громад. Натомість Кам'янка-Бузька ТГ моноцентричного типу, адже її центром є соціально та економічно розвинене місто, у якому сконцентровано 60,5% населення та фінансово-економічний потенціал

громади (у 2018 р. 84,0% акумульованих на території громади доходів місцевих бюджетів зібрано в центрі).

Соціологічне дослідження включало чотири блоки запитань (додаток А).

I блок містить загальну інформацію про мешканця ТГ, якого опитували (стать, вік, населений пункт, у якому проживає).

II блок питань присвячений дослідженню соціально-психологічного клімату у громаді, поведінкових аспектів сприйняття мешканцями своїх громад (зважаючи на особливості їх формування та недовготривалість процесу добровільного об'єднання місцевих рад у 2015-2020 рр.), виявленню ризику соціального конфлікту серед противників адміністративно-територіальної реформи чи сформованої конфігурації ТГ (невизнання віднесення населеного пункту до складу певної ТГ; несприйняття місця та ролі власного населеного пункту та його представників у ТГ).

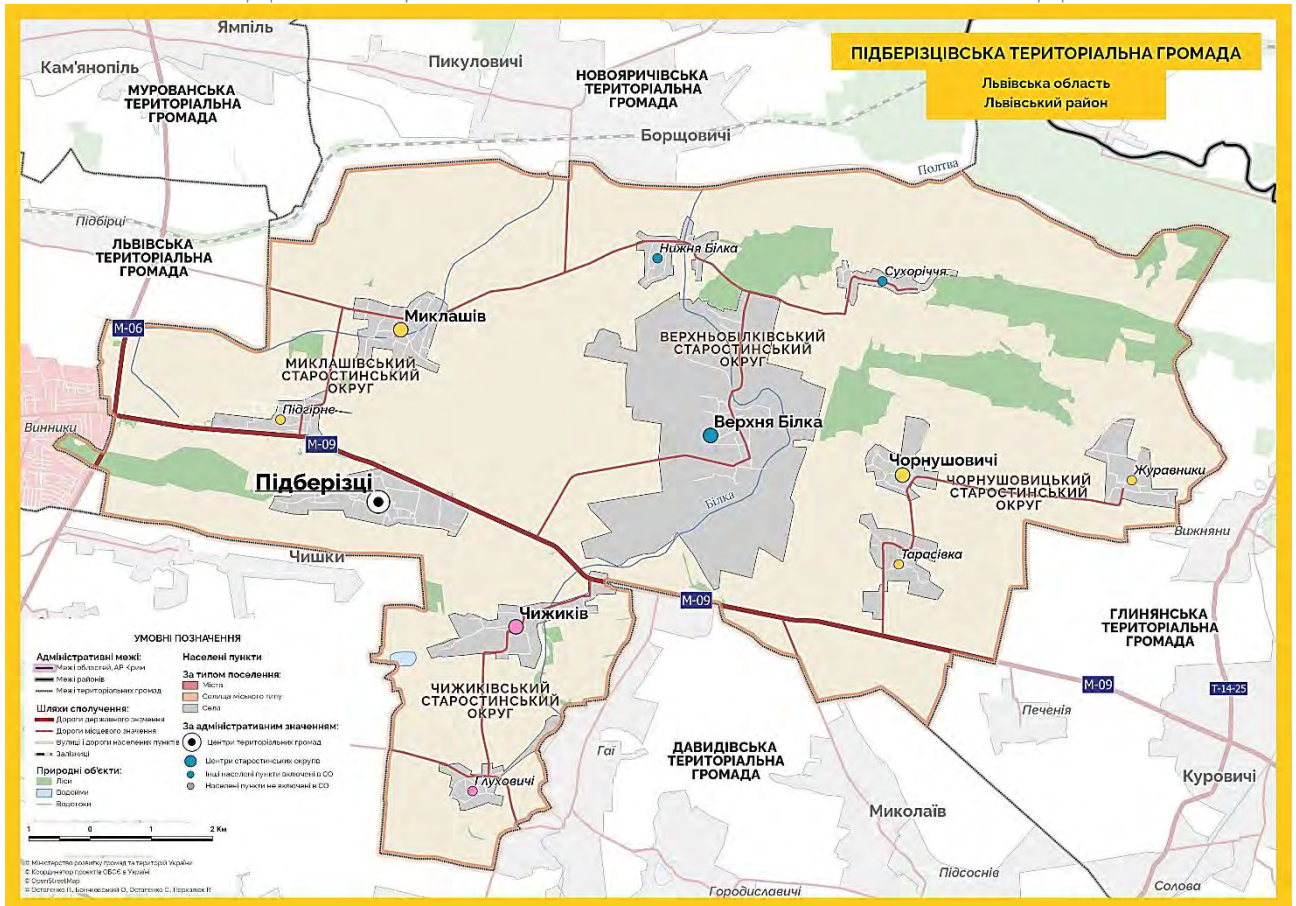
III блок спрямований на визначення доступності, якості та задоволення мешканців ТГ послугами (медичними, освітніми, культурними, соціальними,

адміністративними, транспортними, банківськими), які вони отримують у громаді та поза її межами; а також обізнаності членів громади про діяльність органу місцевого самоврядування в напрямі покращання доступу до послуг та їх якості у населених пунктах, де такі особи проживають.

IV блок запитань спрямований на дослідження громадської участі членів ТГ, зокрема ініціативності мешканців щодо вирішення місцевих проблем життя громади, довіри до місцевої влади та взаємодії населення із представниками органу місцевого самоврядування.

Нижче наведено результати соціологічного опитування в розрізі аналізованих громад.

ПІДБЕРІЗЦІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Джерело: Адміністративно-територіальний устрій. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://atu.decentralization.gov.ua/#maps>.

Склад громади

Підберізька ТГ налічує 11 населених пунктів із загальною чисельністю населення 7482 особи³

- ❖ село Підберізіці – адміністративний центр громади (1153 ос.)
- ❖ Миклашівський старостинський округ: с. Миклашів (1029 ос.), с. Підгірне (462 ос.)
- ❖ Чижиківський старостинський округ: с. Чижиків (1127 ос.), с. Глуховичі (103 ос.)
- ❖ Чорнушовицький старостинський округ: с. Чорнушовичі (648 ос.), с. Тарасівка (455 ос.), с. Журавники (245 ос.)
- ❖ Верхньобілківський старостинський округ: с. Верхня Білка (1508 ос.), с. Нижня Білка (503 ос.), с. Сухоріччя (249 ос.)

Територіальна громада створена 29 жовтня 2017 р. шляхом об'єднання 4-ох сільських рад (Підберізької, Миклашівської, Чижиківської та Чорнушовицької).

Верхньобілківська сільська рада приєднана у 2020 р.

ТГ, з якими межує Підберізька ТГ: Львівська міська ТГ, Давидівська сільська ТГ, Глинянська міська ТГ, Новояричівська селищна ТГ

³ Підберізька громада. Львівська область, Львівський район. Офіційний сайт. URL: <https://pidberizcivska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: вересень 2021 р.).

Блок I «Опис вибіркової сукупності»

Протягом липня 2021 р. було проведено опитування мешканців Підберіздівської громади методом face-to-face інтерв'ю. Опитуванням охоплено 150 осіб у віці від 18 до 90 років, статистична похибка вибірки не перевищує 8%.

У дослідженні використано стихійний вид відбору. Генеральна сукупність для Підберіздівської громади становить 5801 особу згідно з даними про кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях (станом на жовтень 2020 р.)⁴.

За статтю вибіркова сукупність представлена: 64% жінок та 36% чоловіків. За віковим критерієм респонденти згруповані у пропорційні підгрупи (рис. 1.1).

Опитуванням охоплено мешканців усіх старостинських округів з урахуванням кількості їх населення (рис. 1.2)

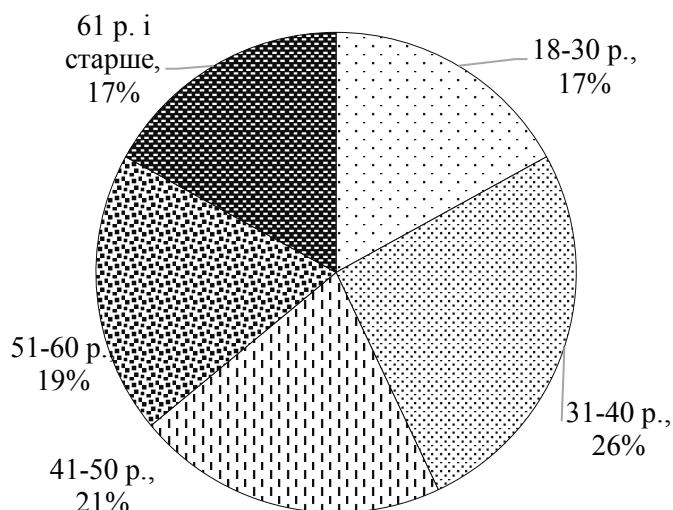

Рис. 1.1. Розподіл респондентів за віком (n=150)

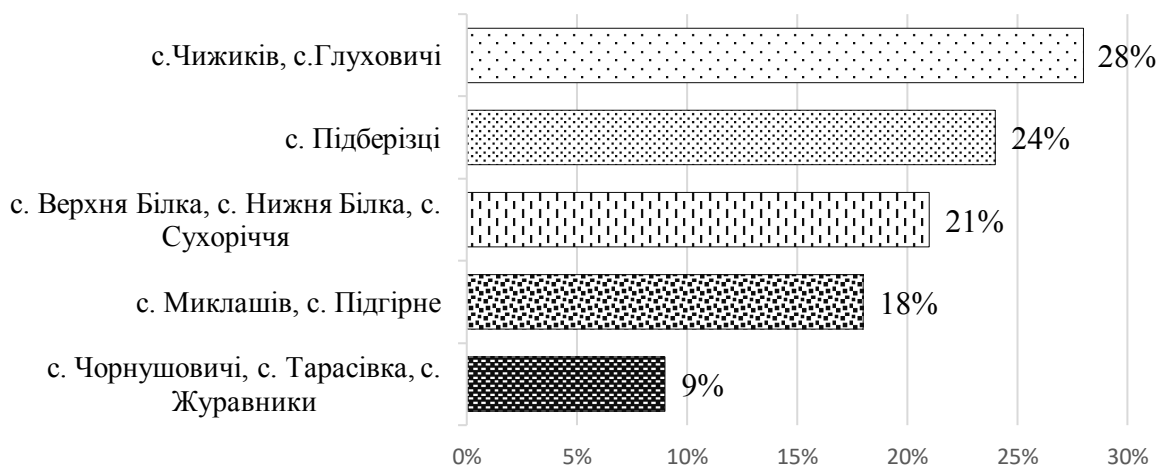

Рис. 1.2. Розподіл респондентів за місцем проживання (n=150)

Блок II «Сприйняття громади»

Переважає більшість мешканців Підберіздівської громади сприймає свою громаду позитивно (рис. 1.3). Причому, більшість зазначає, що життя тут є комфортним. 7,3% опитаних виявили скептичне ставлення до громади, у якій проживають. Відмінностей у сприйнятті громади за віком, як і за статтю не виявлено.

⁴ Центральна Виборча Комісія. Місцеві вибори 25 жовтня 2020 р. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/showprotpt001fo1=695pid102=64202pt004fo1=opid494=3pasatt=1.pdf> (дата доступу: вересень 2021 р.).

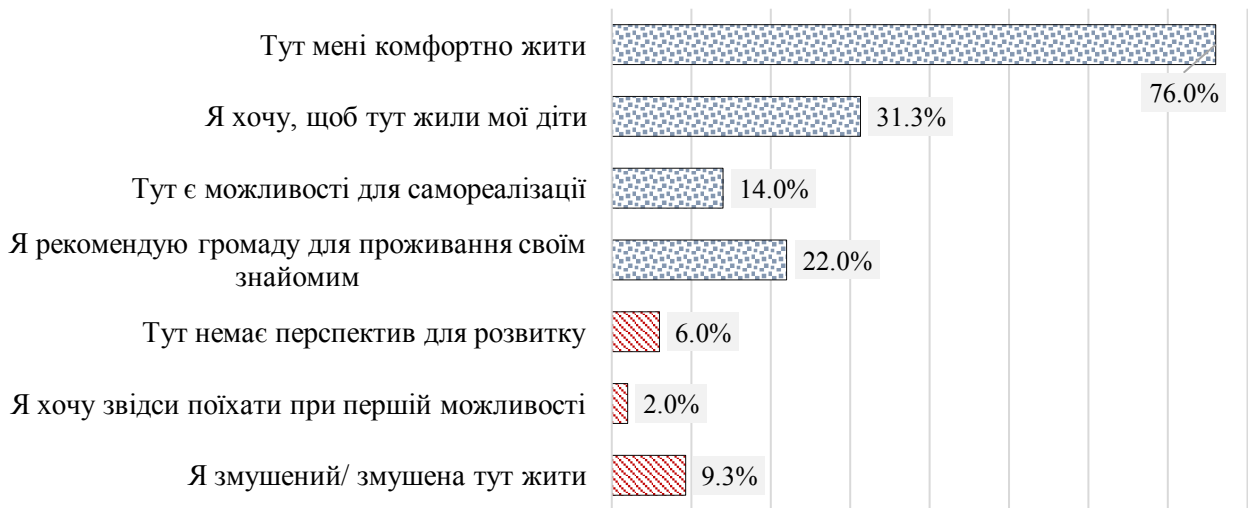

Рис. 1.3. Розподіл відповідей на питання «Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Загалом, половина опитаних оцінюють процес об'єднання населених пунктів позитивно (рис. 1.4) і наголошують на позитивних наслідках від об'єднання населених пунктів в одну громаду (54,0%). За віком та статтю відмінностей в оцінках процесу об'єднання не спостерігаємо. Водночас є певні відмінності у різних старостинських округах.

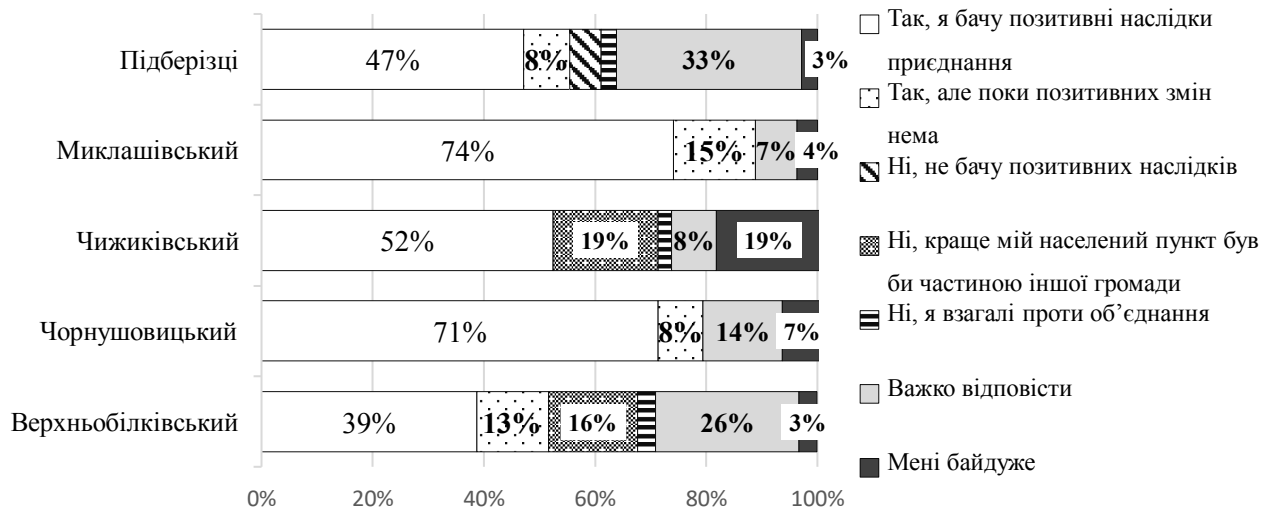

Рис. 1.4. Розподіл відповідей на питання «На Вашу думку, чи правильно об'єднали населені пункти у Вашій ОТГ?»

У Підберізіцях (33%) та старостинському округу сіл Верхня Білка, Нижня Білка, Сухоріччя (26%) частіше зустрічався варіант відповіді «важко відповісти».

У селах Чижиків і Глуховичі (Чижиківський старостинський округ) 19% опитаних зауважили: краще б їх населені пункти були частиною іншої громади, і ще 19% мешканцям байдуже як об'єднували населені пункти. Причому, варіант відповіді «мені байдуже» тут частіше зустрічався порівняно з іншими населеними пунктами.

Слід додати, що мешканці сіл Верхня Білка, Нижня Білка та Сухоріччя (які були приєдані до Підберізцівської ТГ останніми (у 2020 р.)) доволі неоднозначно оцінюють процес об'єднання, оскільки думки опитуваних доволі рівномірно розподілені між різними варіантами відповідей. І саме у цьому старостинському окрузі найменший відсоток тих, хто позитивно оцінили приєднання і бачать його позитивні наслідки (39%).

Щодо задоволеності мешканцями громади роботою органу управління (рис. 1.5, 1.6), 2/3 респондентів наразі позитивно оцінюють дії місцевої влади, зокрема висока частка задоволених (відповіді «так», «скоріше так») роботою місцевої влади у Миклашівському (92,6%), Чижиківському (83,3%), Чорнушовицькому (78,6%) старостинських округах та у центрі громади (с. Підберізці (77,8%)).

Лише половина мешканців сіл Верхньобілківського старостинського округу оцінює роботу влади позитивно (54,8%). А понад третину (35,5%) мешканців у цих населених пунктах наразі не можуть дати оцінки діяльності влади, тим самим обираючи варіант «важко відповісти».

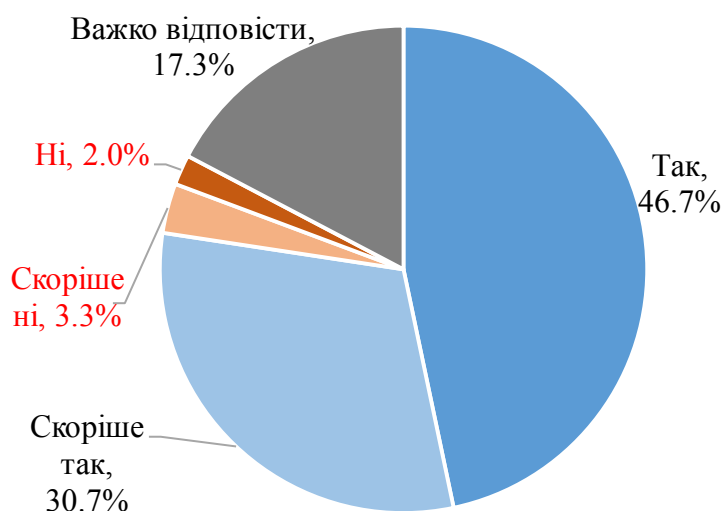

Рис. 1.5. Рівень задоволеності роботою місцевої влади

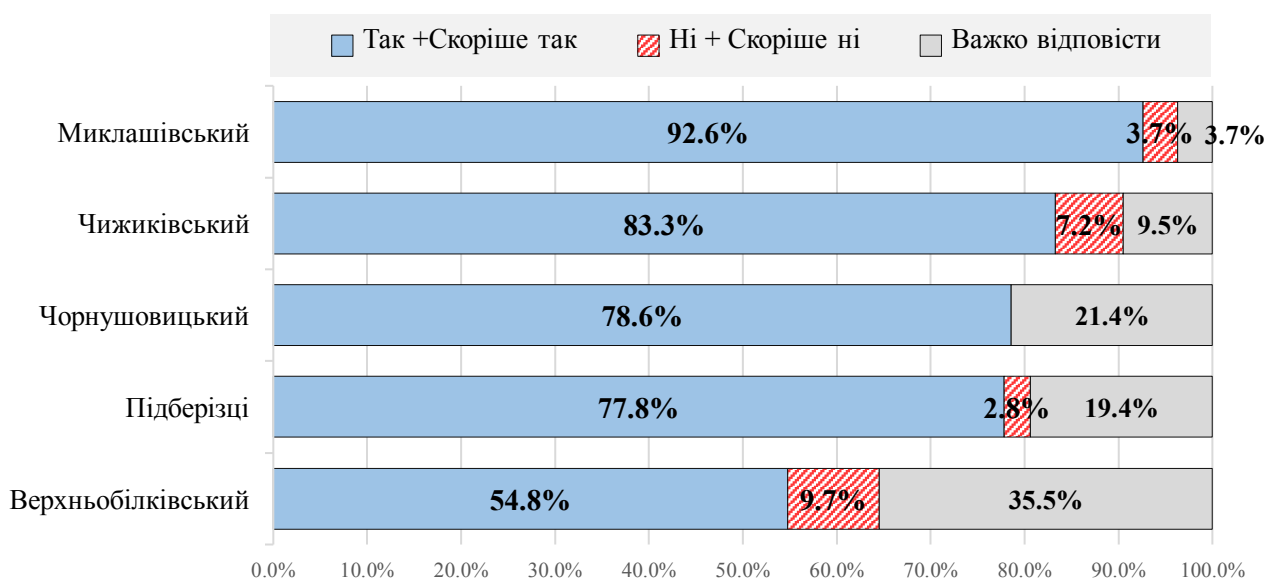

Рис. 1.6. Рівень задоволеності роботою місцевої влади у розрізі старостинських округів

Загалом 17,3% опитаних у ТГ не можуть оцінити роботу влади (відповідь «важко відповісти»), а негативно її оцінюють 4,3% (відповіді «ні», «скоріше ні») мешканців.

Блок III «Послуги»

57% послуг (до ваги взято медичні, освітні, культурні, соціальні, адміністративні, транспортні, банківські послуги) мешканці Підберіздівської ТГ отримали на території громади (рис. 1.7), зокрема більше ½ послуг – у населених пунктах, де проживають. В інших населених пунктах в межах громади респонденти користувалися цими видами послуг у 6% випадків, причому найчастіше це послуги сімейного лікаря, яку жителі громади отримують у селах Чижиків та Верхня Білка, де розташовано найбільші амбулаторії КНП «Підберіздівська АЗПСМ».

Розташування ТГ поблизу міст (Львів, Винники) також суттєво впливає на вибір місця користування суспільними благами, адже 42% послуг мешканці громади отримують саме у цих містах.

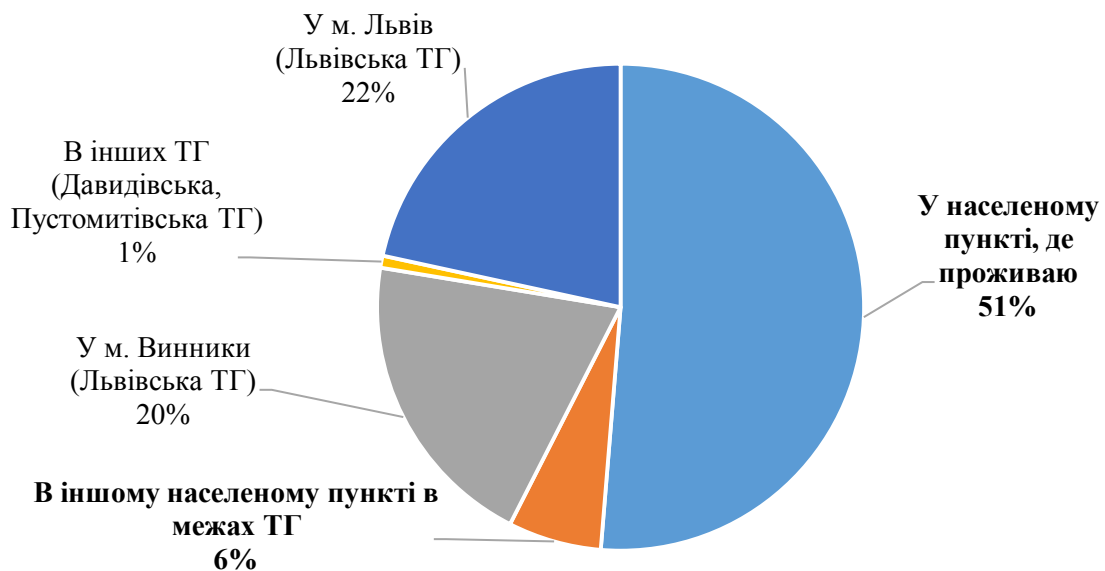

Рис. 1.7. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

У розподілі відповідей на вказане вище запитання в різних старостинських округах відмінностей не виявлено. Натомість увагу варто звернути на відмінності в розрізі видів отримуваних послуг (рис. 1.8).

На території ТГ її мешканці здебільшого користуються послугами, які надають працівники народних домів (95,4%) і бібліотек (80,8%), отримують адміністративні (94,3%) та соціальні (98,1%) послуги.

Вплив переваг великого міста, яке характеризується можливістю надання широкого спектру послуг різних видів, спостерігається при виборі жителів Підберіздівської ТГ місця отримання освітніх та медичних послуг. Зокрема серед осіб, які впродовж року з дати опитування отримували відповідні послуги:

- 13,7% респондентів відвідують сімейного лікаря поза межами громади, переважно у м. Львів та Винники;

- 17,1% опитаних для навчання своїх дітей/онуків, які проживають з ними, обрали школи, розташовані на території міст;

- 19,6% осіб, які брали участь в анкетуванні, користуються послугами закладів дошкільної освіти у м. Винники.

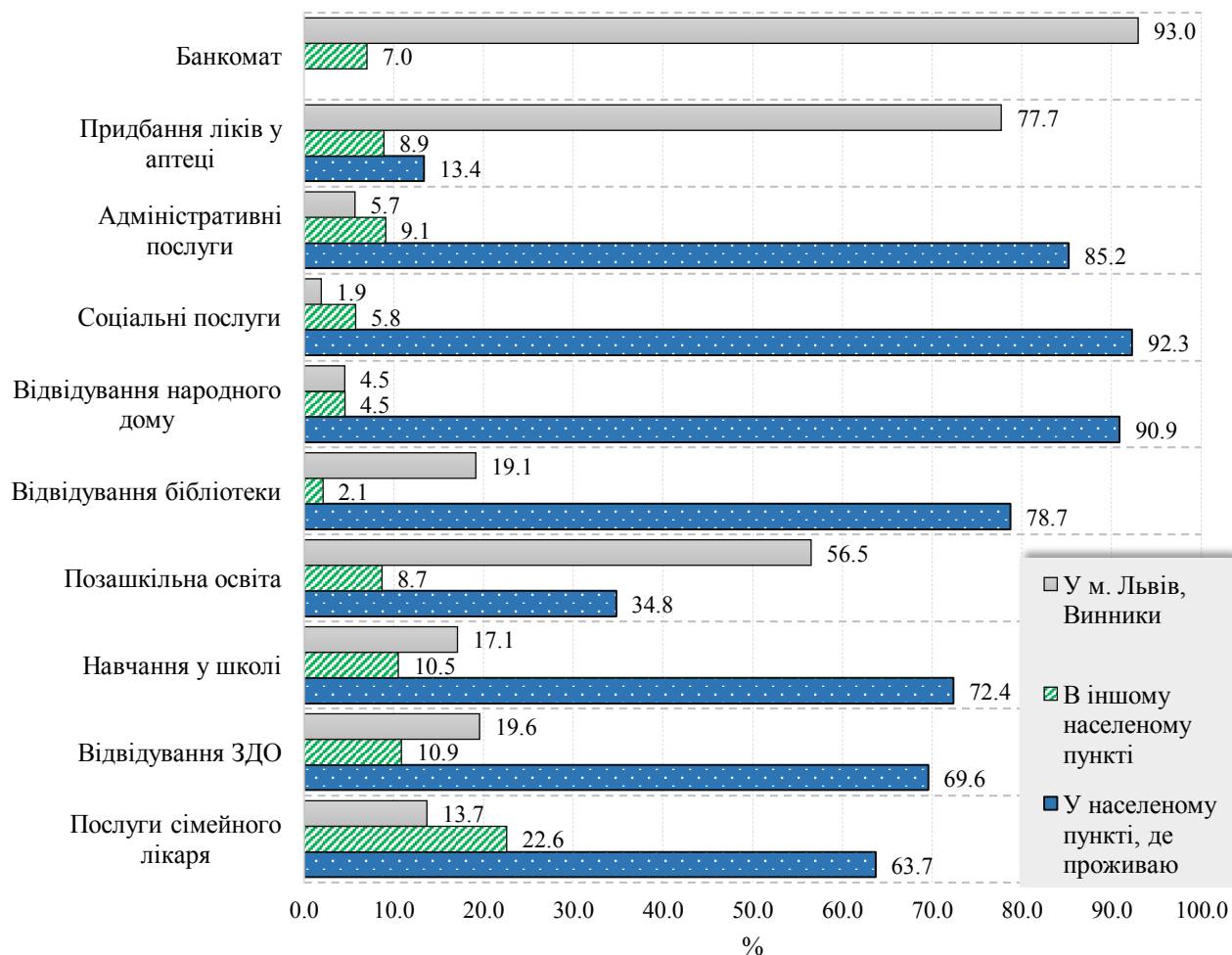

Рис. 1.8. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Суттєво обмеженими є можливості мешканців ТГ отримувати банківські послуги (зокрема, користуватися банкоматом), освітні послуги в контексті позашкільної освіти та придбання лікарських засобів в аптеках. Банківського відділення та банкоматів на території громади немає, відтак жителі ТГ користуються цими послугами у містах Винники і Львів (93,0%). Аптека розташована на території одного населеного пункту (Верхня Білка); і серед опитаних жителів села 88,5% респондентів заявили, що придбавають ліки на території населеного пункту. Утім загалом мешканці громади (у 77,7% випадків) купують лікарські засоби у найближчих містах.

Щодо позашкільної освіти, на території громади відсутні відповідні заклади, проте функціонують окремі секції та гуртки. Тому серед осіб, які впродовж року з дати опитування отримували послуги позашкільної освіти,

43,5% одержували їх у громаді. Водночас, зважаючи на обмеженість напрямів позашкільної освіти, які представлені у ТГ, 56,5% респондентів користуються цими послугами у містах (зокрема, найближчий заклад позашкільної освіти розташовано у м. Винники).

Вищесказане підтверджується результатами оцінювання якості отримуваних послуг (рис. 1.9), адже саме послуги позашкільної освіти отримали найменший середній бал (3,9). Інші послуги опитані оцінили на рівні «задоволений» та «цілком задоволений».

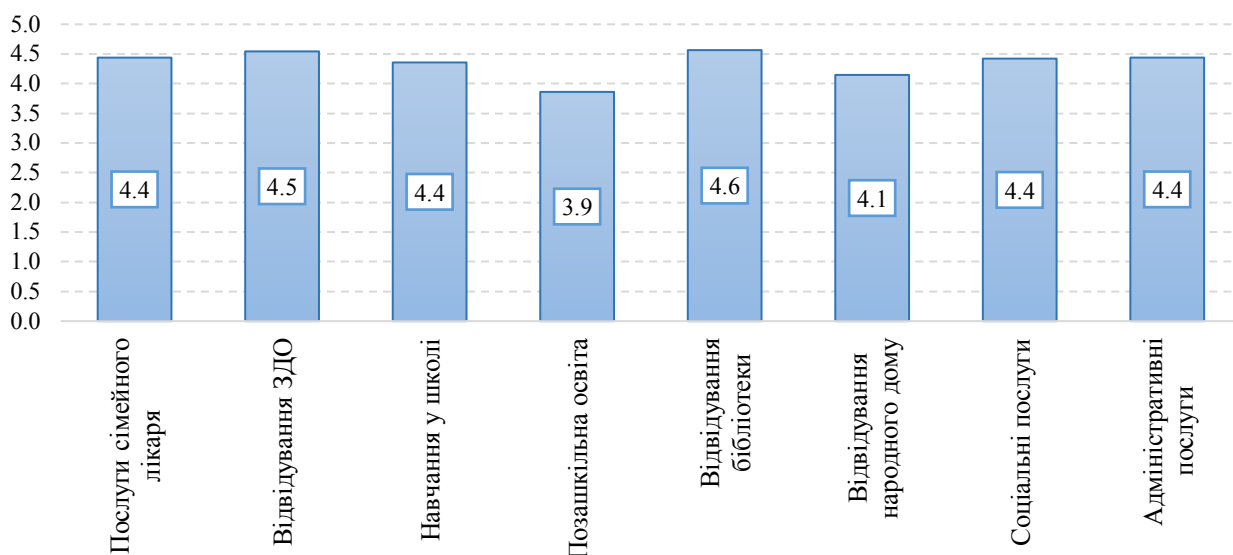

Рис. 1.9. Рівень задоволеності респондентів отриманими на території Підберізької ТГ послугами (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Слід підкреслити, що опитані, які зайняті поза ТГ, частіше користуються послугами за межами громади: кожна четверта послуга із перелічених отримана респондентом не на території ТГ (на противагу кожній п'ятій серед осіб, які працюють у громаді, не працюють або є пенсіонерами) (рис. 1.10).

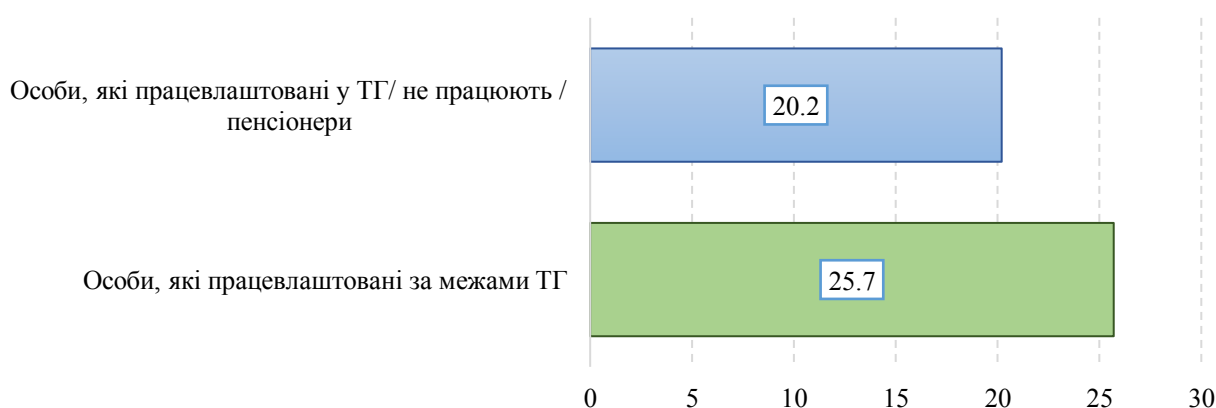

Рис. 1.10. Розподіл відповідей на питання «де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» з урахуванням місця працевлаштування

На нашу думку, така тенденція пов'язана із близькою відстанню сіл ТГ до м. Львова (відстань від центру громади до центру міста становить близько 16 км),

до м. Винники (7 км), а також доволі добре налагодженим транспортним сполученням (рис. 1.11).

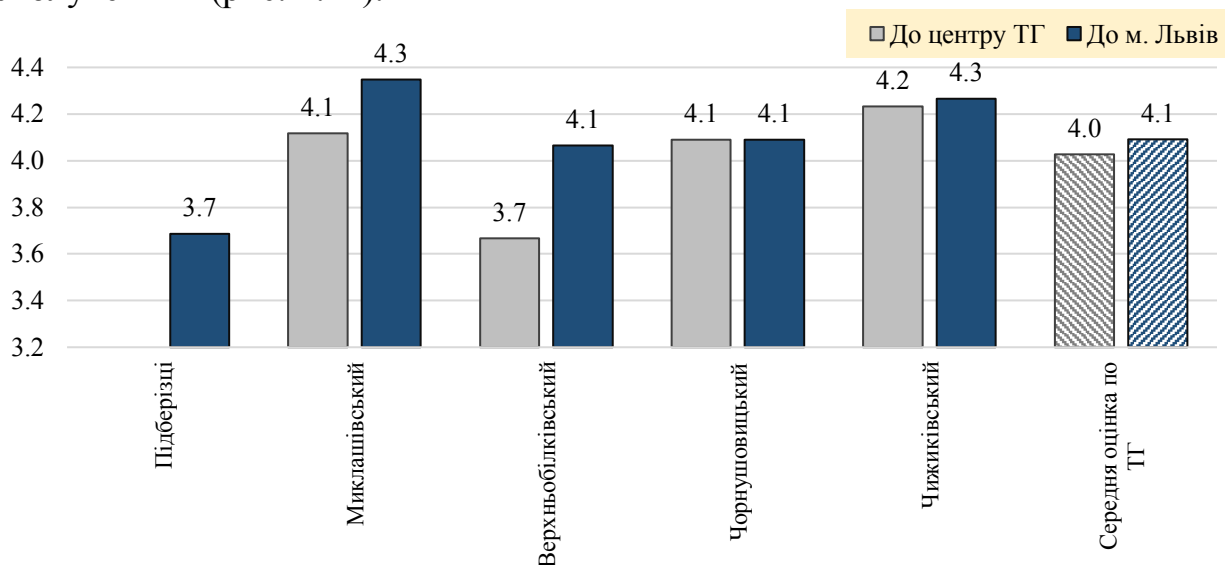

Рис. 1.11. Рівень задоволеності мешканців Підберізіцівської ТГ транспортним сполученням до центру громади та обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Здебільшого жителі старостинських округів добре оцінюють транспортне сполучення зі Львовом (4,1 бали). Дещо нижчим є рівень задоволення можливістю доїзду до центру громади (4,0 бали), що пов'язано із територіальним розташуванням населених пунктів. Села Нижня Білка і Сухоріччя Верхньобілківського старостинського округу, Миклашів Миклашівського старостинського округу не мають прямого транспортного сполучення із центром ТГ.

У відповідь на запитання «чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення» лише 1/3 респондентів змогли назвати такі послуги (рис. 1.12). Натомість переважна більшість опитаних відповідали «ні» та «не знаю».

Серед найчастіше перелічених респондентами: послуги поліцейського, розширення переліку адміністративних (відкриття ЦНАПу, юридичні, реєстраційні послуги, послуги землевпорядника), соціальних, освітніх (будівництво ЗДО у с. Підберізіці, відкриття нових гуртків та секцій для дітей) послуг, відкриття центру надання консультативно-психологічних послуг. Серед іншого, жителі сіл громади також акцентують увагу на покращенні благоустрою (освітлення вулиць, ремонт доріг) та підвищенні безпеки населення громади (встановлення відеоспостереження на вулицях сіл).

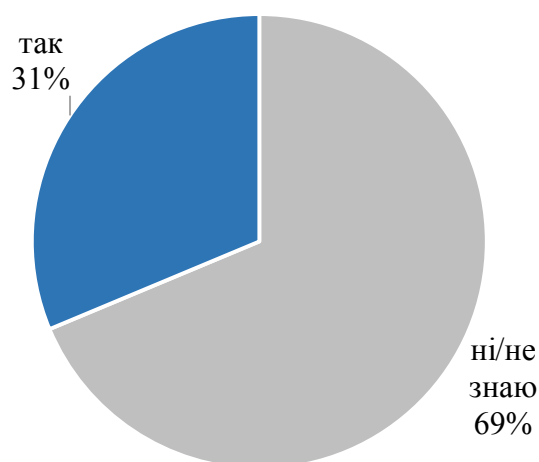

Рис. 1.12. Розподіл відповідей на запитання: «Чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді»

Блок IV «Оцінка роботи місцевої влади та наміри громадської участі»

Найчастіше місцеві мешканці спілкуються зі старостами своїх округів (45,3%), проте частки опитаних, які комунікували з головою ТГ та місцевими депутатами, також доволі високі – 40,9% та 34,2% відповідно (табл. 1.1). Однак, згідно з результатами опитування, встановлено: переважно з головою громади, старостою чи депутатом за останні півроку спілкувалися працівники органу місцевого самоврядування, школи, амбулаторії, та інші наймані працівники (косар, водій) з приводу робочих питань.

Таблиця 1.1

Комунікація респондентів із представниками місцевої влади шляхом особистої зустрічі

	Так	Ні
Особиста зустріч з головою громади	40,9%	59,1%
Особиста зустріч із старостою	45,3%	54,7%
Особиста зустріч з депутатом місцевої ради	34,2%	65,8%

Попри доволі високі показники комунікації респондентів із представниками місцевої влади, аналіз відповідей щодо участі жителів ТГ впродовж останніх шести місяців (січень-червень 2021 р.) у громадському обговоренні питань щодо розвитку громади (рис. 1.13) засвідчив, що здебільшого мешканці акцентують на відсутності ефективної комунікації влади з населенням.

Рис. 1.13 Розподіл відповідей на запитання: «Чи брали Ви участь протягом останніх 6 місяців у громадському обговоренні якого-небудь питання»

З іншої сторони, проведення опитування методом face-to-face інтерв'ю дало змогу виявити, що респонденти часто «звужують» і трактують громадське обговорення не як офіційний інструмент громадської участі у житті ТГ, а як збори кутка, села з приводу побутових питань (зокрема, електропостачання та встановлення трансформатора, освітлення вулиць, відведення пасовищ, проблем чи питань пов'язаних з благоустроєм конкретного населеного пункту тощо), що впливає на можливості його активного та ефективного використання мешканцями для впливу на прийняття рішень місцевою владою.

Аналіз відповідей з приводу впливу мешканців ТГ на прийняття рішень щодо розвитку громади місцевою владою (рис. 1.14) виявив: ½ опитаних вважає, що мешканці можуть впливати на рішення місцевої влади (58,0% (відповіді «цілком так», «скоріше так»)).

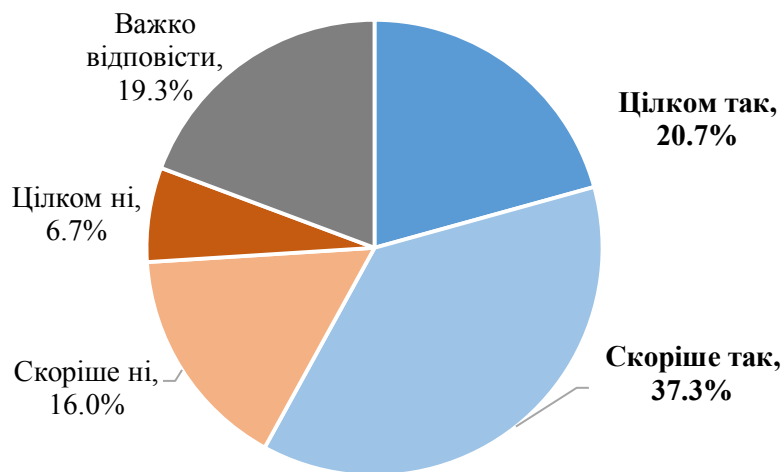

Рис. 1.14. Розподіл відповідей на запитання: «На Вашу думку, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою?»

Причому, більшість з тих, хто спілкувався з представниками влади (головою, старостою чи депутатом) вважають, що пересічні громадяни можуть впливати на рішення місцевої влади (рис. 1.15). Це свідчить, що оцінка впливу мешканців на прийняття рішень місцевою владою корелює із інтенсивністю комунікації населення з представниками місцевої влади. Чим більше мешканці спілкуються з представниками органу місцевого самоврядування, тим частіше переконані, що можуть впливати на прийняття управлінських рішень.

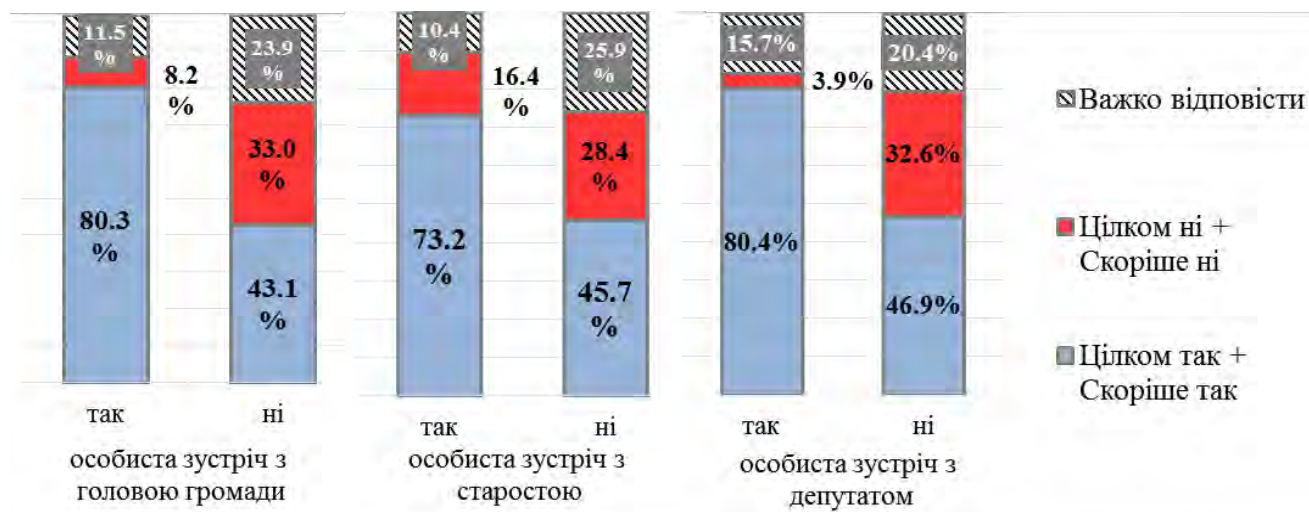

Рис. 1.15 Вплив особистих контактів із посадовими особами на оцінку мешканцями їх впливу на прийняття рішень місцевою владою

Аналізуючи відповіді на наведене запитання в розрізі старостинських округів (рис. 1.16), виявлено, що у Верхньобілівському старостинському окрузі, відповіді порівну розподілені між варіантами. Зокрема, часто зустрічається варіант «важко відповісти», що зрозуміло, зважаючи на недовгий термін взаємодії влади з мешканцями сіл округу, а відтак невизначеність останніх у сприйнятті громади.

Натомість цікавою є найбільша частка осіб, які негативно оцінюють можливості населення впливати на владу, у Чижиківському окрузі (31,0%),

зважаючи передовсім на те, що саме представники цього населеного пункту склали конкуренцію діючій владі на виборах до органу місцевого самоврядування на момент утворення ТГ.

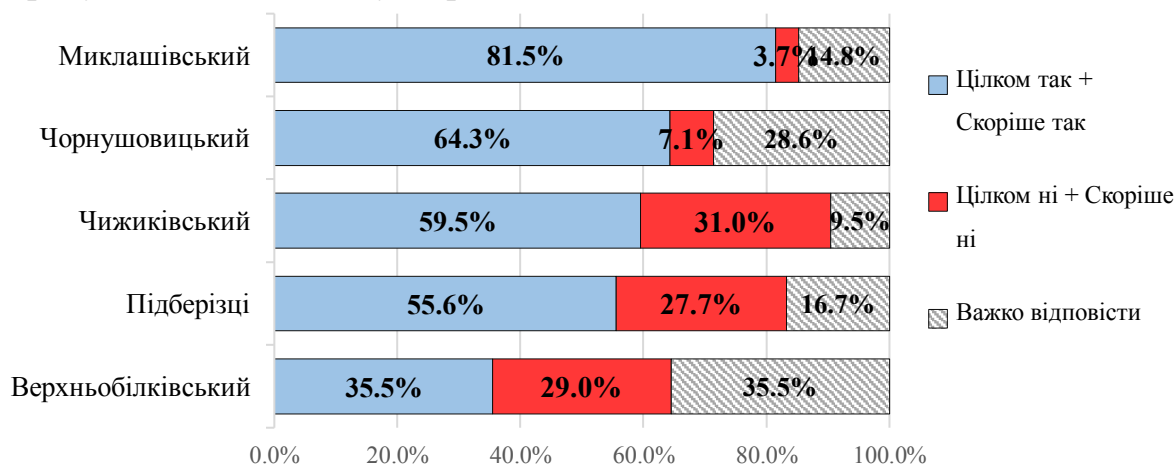

Рис. 1.16 Розподіл відповідей на запитання: «На Вашу думку, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою?» у розрізі старостатів

Серед відповідей на питання щодо власної участі у житті громади (рис. 1.17) майже кожен другий опитаний зазначав, що готовий сортувати власне сміття, брати участь у днях благоустрою і тим самим внести свій вклад у розвиток та життя громади.

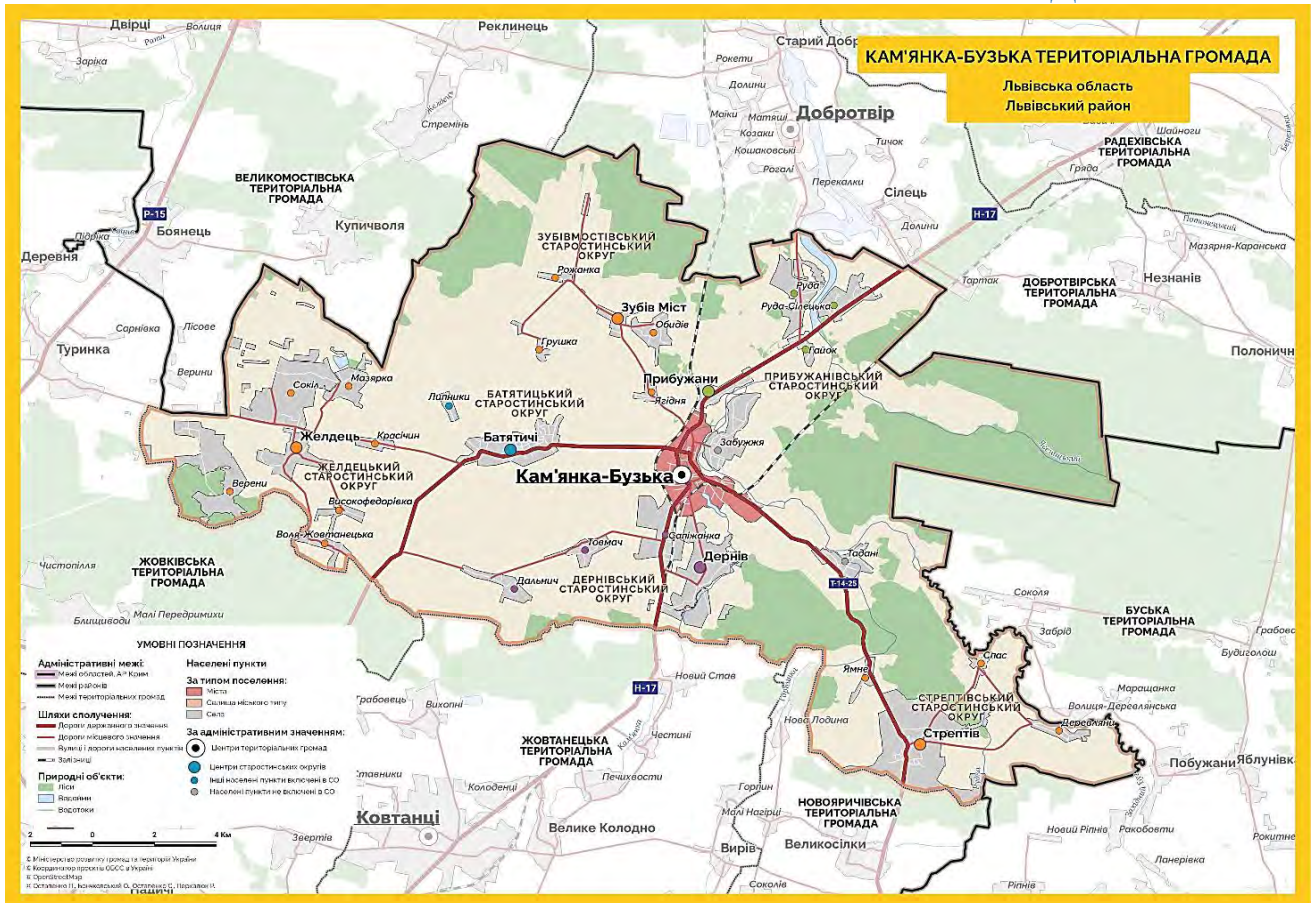

Рис. 1.17. Розподіл відповідей на запитання: «Яким чином Ви могли б долучитися до життя громади?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Чверть опитаних охоче б взяли участь у культурних, спортивних заходах, офіційно працювали б у громаді. Водночас, 37,5% не бажають долучатися до життя громади або за браком часом, або покладаються на молодь у цьому питанні.

КАМ'ЯНКА-БУЗЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Джерело: Адміністративно-територіальний устрій. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://atu.decentralization.gov.ua/#maps>.

Склад громади

Кам'янка-Бузька ТГ налічує 30 населених пунктів із загальною чисельністю населення 18058 осіб⁵

❖ *м. Кам'янка-Бузька* – адміністративний центр громади (10921 ос.); с. Забужжя (1290 ос.), с. Тадані (467 ос.)

❖ *Батятицький старостинський округ*: с. Батятичі (2000 ос.), с. Липники (90 ос.)

❖ *Желдецький старостинський округ*: с. Желдець (656 ос.), с. Верени (177 ос.), с. Високофедорівка (105 ос.), с. Воля-Жовтанецька (165 ос.), с. Красічин (63 ос.), с. Мазярка (182 ос.), с. Сокіл

❖ *Зубівостівський старостинський округ*: с. Зубів Міст (450 ос.), с. Грушка (37 ос.), с. Обидів (236 ос.), с. Рожанка, с. Ягідня (248 ос.)

❖ *Прибужанівський старостинський округ*: с. Прибужани (635 ос.), с. Гайок (112 ос.), с. Руда (315 ос.), с. Руда-Сілецька (326 ос.)

❖ *Дернівський старостинський округ*: с. Дернів (800 ос.), с. Дальнич (287 ос.), с. Сапіжанка (690 ос.), с. Товмач (195 ос.)

❖ *Стрептівський старостинський округ*: с. Стрептів (1065 ос.), с. Деревляни (462 ос.), с. Спас (276 ос.), с. Ямне (124 ос.)

⁵ Кам'янка-Бузька громада. Львівська область, Львівський район. Офіційний сайт. URL: <https://kbmr.gov.ua/> (дата звернення: вересень 2021 р.).

Територіальна громада створена 24 грудня 2017 р. шляхом об'єднання 5-ти місцевих рад (Кам'янка-Бузької, Батятицької, Желдецької, Зубівмостівської та Прибужанівської).

Дернівська і Стрептівська сільські ради приєднано у 2020 р.

ТГ, з якими межує Кам'янка-Бузька ТГ: Буська ТГ, Новояричівська ТГ, Жовтанецька ТГ, Жовківська ТГ, Великомоствівська ТГ, Добротвірська ТГ.

Блок I «Опис вибіркової сукупності»

Впродовж липня-серпня 2021 р. було проведено опитування мешканців Кам'янка-Бузької громади методом анкетування. У громаді опитано 174 респонденти. Статистична похибка вибірки не перевищує 8%.

У дослідженні використано стихійний вид відбору. В опитуванні взяли участь 39% чоловіків та 61% жінок. Вікова структура респондентів розподілилась наступним чином: 27% - молодь у віці 18-30 р., 26% - особи 31-40 років, 16% - особи 41-50 років, 51-60 років – 17% та особи у віці понад 61 р. – 14%. Опитуванням охоплено всі старостинські округи - 54% опитаних. Частка тих, хто проживає у Кам'янка-Бузькій міській раді становила – 46% (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Розподіл респондентів за місцем проживання (n=174)

Блок II «Сприйняття громади»

Понад половину мешканців громади скептично характеризує громаду, що проявляється у твердженнях «я змушений/змушена тут жити» (25,0% виборів), «я хочу звідси поїхати при першій можливості» (9,9%), «тут немає перспектив для розвитку» (37,2%). Серед позитивних варіантів відповідей найчастіше обирали «тут мені комфортно жити» (34,9%) (рис. 2.2).

Відмінностей за віком, статтю, а також старостинськими округами та сприйняттям громади не спостерігаємо.

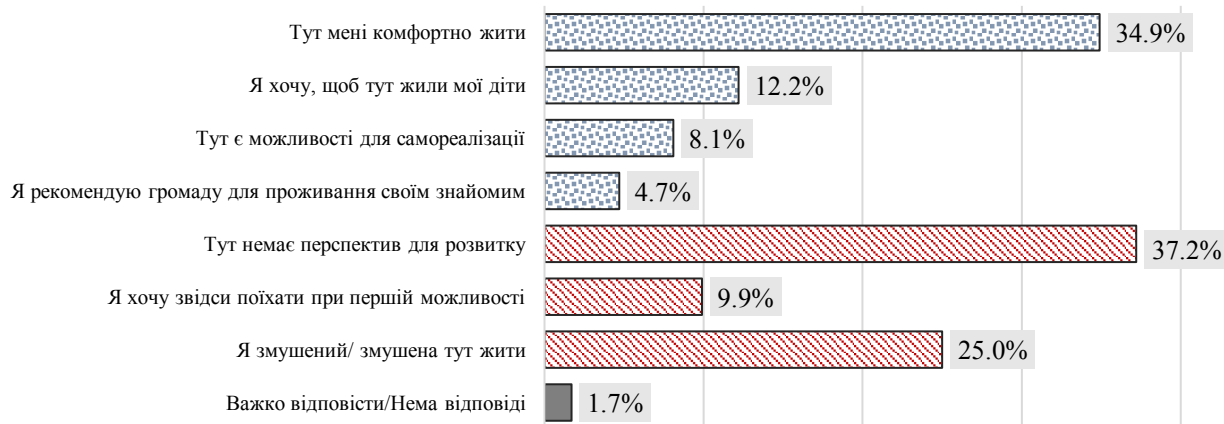

Рис. 2.2. Розподіл відповідей на питання «Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Майже третина опитаних зазначили, що вони підтримують процес об'єднання, але наразі не бачать позитивних змін (29,3%) (рис. 2.3).

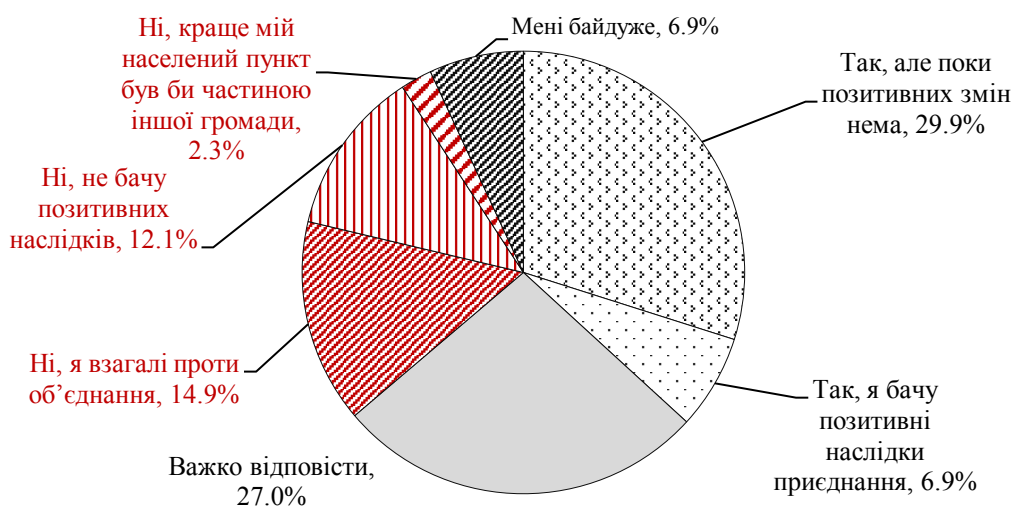

Рис. 2.3. Розподіл відповідей на питання «Чи правильно об'єднали населені пункти у Вашій громаді?»

Другим за частотою вибору був варіант «важко відповісти» (27,0%). Майже кожен третій мешканець м. Кам'янка-Бузька обирає цей варіант. Водночас, 21,5% опитаних із сільських населених пунктів громади обрали варіант «ні, я взагалі проти об'єднання».

Блок III «Послуги»

Внаслідок проведення соціологічного опитування встановлено, що 97% послуг (медичних, освітніх, культурних, соціальних, адміністративних, банківських) мешканці ТГ отримують на її території (рис. 2.4). Причому, яскраво проявляється роль міста як своєрідного центру надання соціальних послуг: на

Кам'янку-Бузьку припадає 71% надаваних послуг населенню громади. Невеликою є частка послуг, якими респонденти користуються за межами громади (3%). Серед населених пунктів, названих опитуваними в цьому контексті, - Львів, Добротвір, Жовква.

У розрізі старостинських округів видно, що більшість мешканців Дернівського (71,1%), Стрептівського (59,8%), Прибужанівського (52,6%) і Зубівмостівського (50,5%) округів користуються послугами у центрі громади (рис. 2.5). Натомість жителі Батятицького і Желдецького старостинських округів більше ½ послуг отримують у своїх округах (61,2% та 52,0% відповідно). Примітною є доволі висока частка отримуваних послуг у іншій ТГ мешканцями Прибужанівського округу (23,1%), де жителі сіл Гайок, Руда та Руда-Сілецька, часто працевлаштовані та користуються соціальною інфраструктурою на території селища Добротвір, центру Добротвірської ТГ, а також Желдецького округу (5,0%), мешканці якого користуються послугами і на території м. Жовкви.

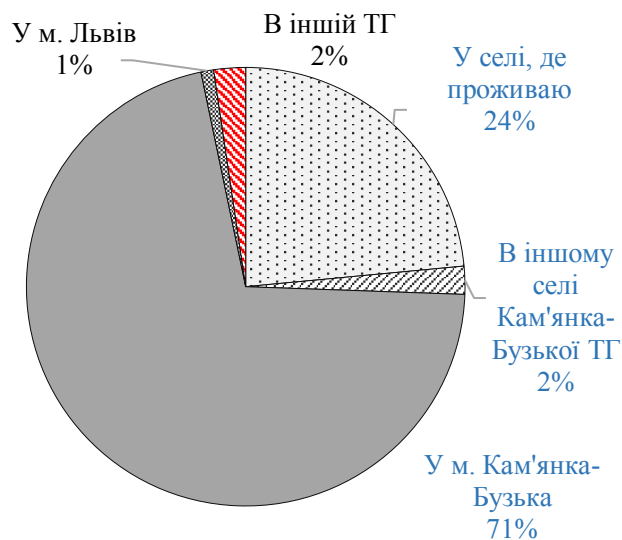

Рис. 2.4. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Рис. 2.5. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» у розрізі старостинських округів громади

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

За типом аналізованих послуг (рис. 2.6) помітно, що у центрі ТГ найчастіше користуються послугами банкомата (у 95,1% випадків), придбання лікарських засобів у аптеці (83,3%; натомість 12,5% випадків придбання лікарських засобів у аптеці припадає на Желдецький і Батятицький старостинські округи, у центральних населених пунктах яких є аптеки), соціальними (79,4%), адміністративними (76,6%) послугами, позашкільною освітою (77,1%) та послугами сімейного лікаря (78,2%). Натомість послуги у сфері культури (відвідування народного дому (54,4%), бібліотеки (53,1%)) та освіти (дошкільна (41,6%), середня (51,5%)) мешканці прагнуть отримувати у населених пунктах, де проживають.

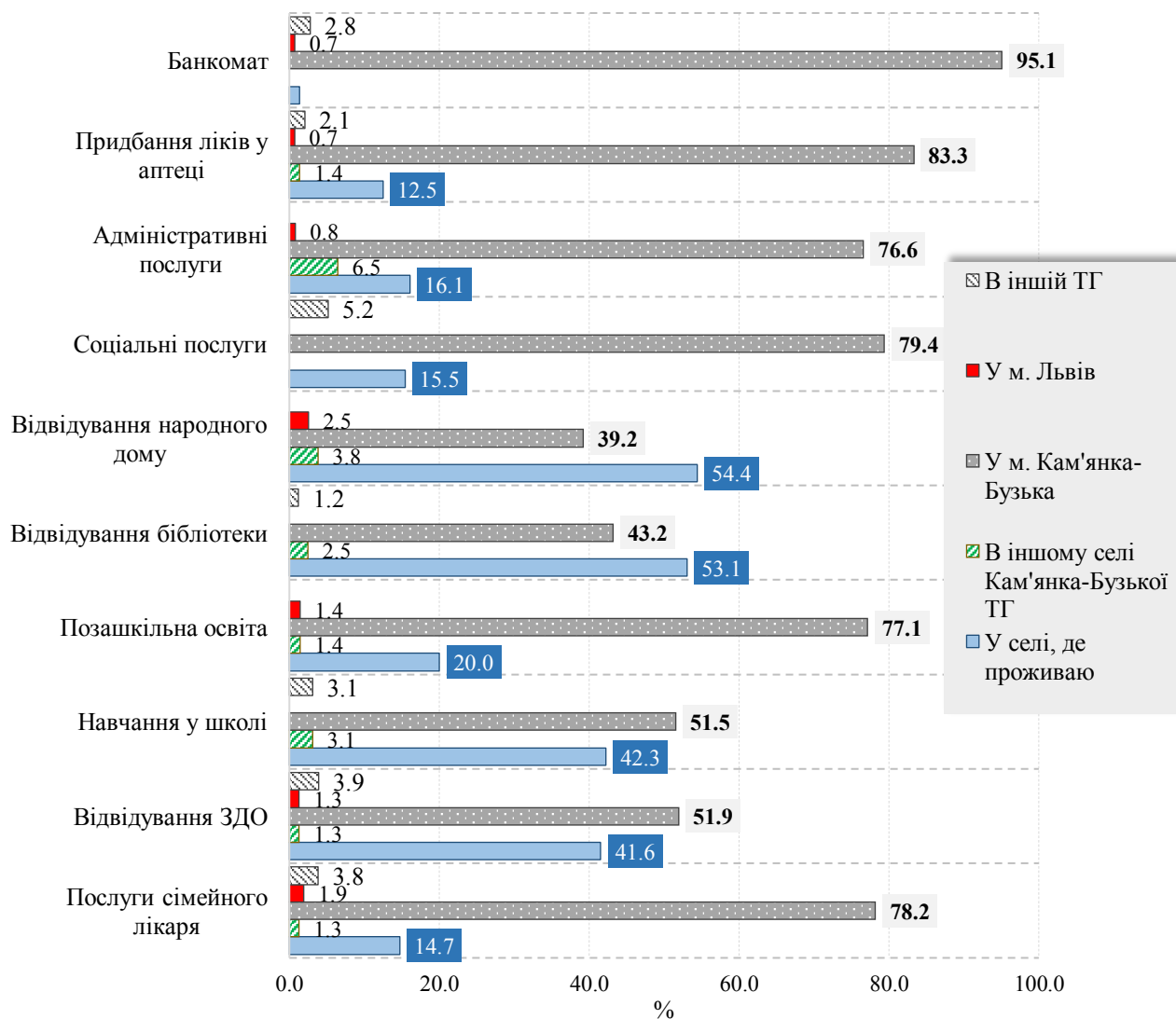

Рис. 2.6. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» в розрізі типів послуг

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Аналізуючи рівень задоволеності опитаних мешканців Кам'янка-Бузької ТГ наданими їм на території громади послугами (рис. 2.7, 2.8), встановлено, що загалом послуги оцінено на рівні «задоволений» та «посередньо». Найвищу

оцінку опитані поставили роботі закладів дошкільної освіти (4,2 бали), найнижчу – наданню соціальних послуг (3,5 бали).

Цікаво, що рівень задоволеності послугами, які надаються у ТГ, у старостинських округах коливається в межах показника «добре», «задоволений» (3,9-4,2 бали), натомість мешканці центру громади дають нижчу оцінку надаваним послугам (3,7 бали).

Рис. 2.7. Рівень задоволеності респондентів наданими їм на території Кам'янка-Бузької ТГ послуг (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений) у розрізі видів послуг

Примітка: середній бал розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

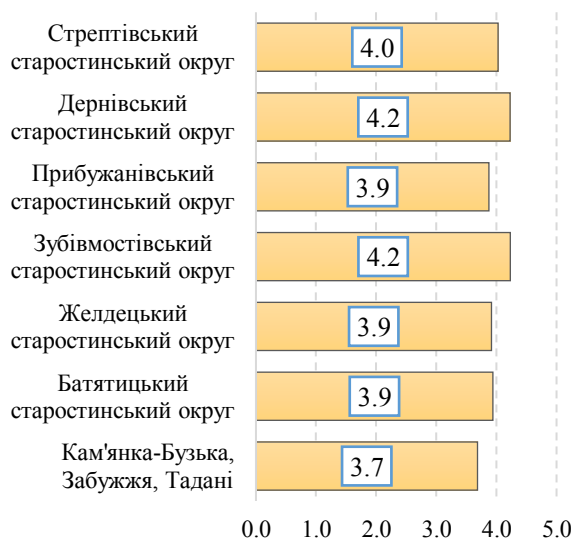

Рис. 2.8. Рівень задоволеності респондентів наданими їм на території Кам'янка-Бузької ТГ послуг (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений) у розрізі старостинських округів

Примітка: середній бал розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Однією з основних невирішених проблем у Кам'янка-Бузькій ТГ є доступність, якість та задоволення мешканців населених пунктів наявним транспортним сполученням із центром громади та з центром регіону (рис. 2.9).

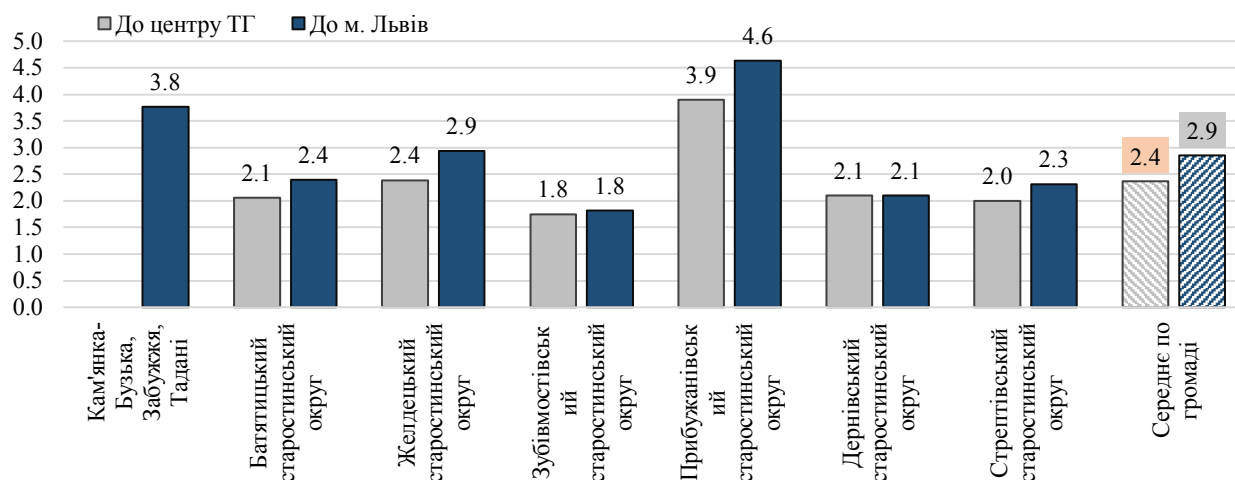

Рис. 2.9. Рівень задоволеності мешканців Кам'янка-Бузької ТГ транспортним сполученням до центру громади та до обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Середня оцінка респондентів, опитаних у громаді, транспортними послугами і сполученням з центром громади склала 2,4 бали (рівень «не задоволений»), з центром області – 2,9 балів. До більшості центрів старостинських округів громадський транспорт з Кам'янки-Бузької курсує двічі на день (а у період карантину у 2020 р. окремі маршрути було скорочено), натомість із деякими селами транспортного сполучення взагалі не налагоджено. Тому мешканці громади негативно оцінюють послуги громадського транспорту на території ТГ.

Винятком є Прибужанівський старостинський округ (рівень задоволеності транспортними послугами коливається в межах 3,9-4,0 балів), через який проходить автошлях національного значення «Львів – Радехів – Луцьк» (він проходить і через центр громади). Тому мешканці населених пунктів округу мають можливість користуватися транспортом, який курсує за цим напрямом.

У відповідь на запитання «чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення» 38% респондентів ствердно відповіли та назвали такі послуги (рис. 2.10). Серед найчастіше перелічених респондентами – розширення переліку адміністративних послуг та відкриття ЦНАПу. Серед іншого, жителі громади також акцентують увагу на відкритті аптеки у с. Батятичі, покращенні благоустрою (освітлення вулиць, дитячі майданчики) та підвищенні безпеки населення громади (послуги поліцейського, встановлення відеоспостереження на вулицях сіл).

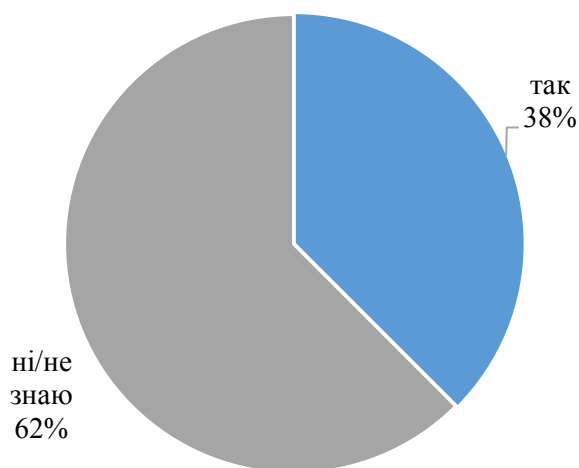

Рис. 2.10. Розподіл відповідей на запитання: «Чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення?»

Блок IV «Оцінка роботи місцевої влади та наміри громадської участі»

Розподіл відповідей про задоволеність роботою місцевої влади диференційований (рис. 2.11). 46,6% опитаних наразі незадоволені роботою місцевої влади (варіанти відповідей «ні» та «скоріше ні»).

Слід зазначити, що переважно незадоволеними роботою місцевої влади є жителі м. Кам'янка-Бузька, сіл Тадані й Забужжя (63,3% припало на два варіанти - «ні» та «скоріше ні»), а також сіл Дернівського старостинського округу (63,7%). Мешканці Батятицького, Желдецького, Зубівмостівського, Прибужанівського старостинських округів переважно задоволені роботою місцевої влади. На

згруповані варіанти відповідей «так» та «скоріше так» припадає від 41,2% до 56,3% відповідей.

Варто зауважити, що в очах пересічних мешканців сіл місцева влада насамперед асоціюється із старостою, а не міським головою. Значною довірою користуються старости, з якими часто комунікують (мають особисті зустрічі) мешканці у своїх старостинських округах, про що вказали 36,2% опитаних. Понад три чверті опитаних особисто не спілкувалися за останні півроку ані з головою громади, ані з депутатом міської ради. За віком та статтю статистично значимих відмінностей в оцінках роботи місцевої влади немає.

Щодо впливу мешканців громади на рішення місцевої влади, половина респондентів не впевнені, що мають такий вплив (рис. 2.12). Причому, такої думки дотримуються 2/3 мешканців м. Кам'янка-Бузька (69,6%) та Прибужанівського старостату (63,6%). Натомість серед усіх опитаних 32,2% переконані, що місцеві мешканці мають вплив на прийняття рішень місцевою владою. Найбільшою частка тих, хто ствердно переконані у впливі на владу, у

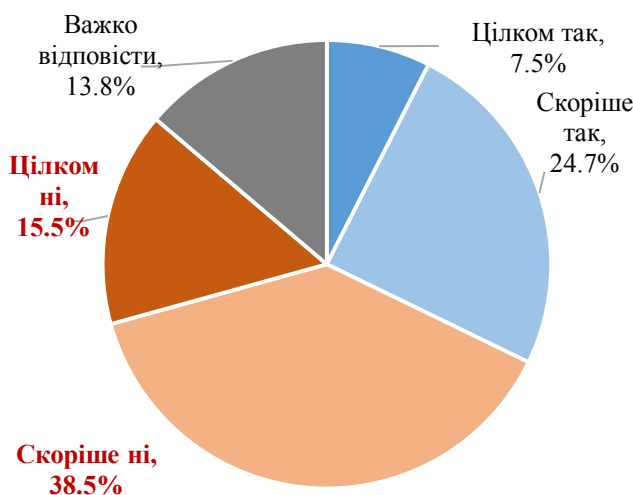

Рис. 2.12. Розподіл відповідей на питання «На Вашу думку, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою?»

Батятицькому старостинському округу. Тут прослідковується тенденція протиставлення «адміністративний центр - старостинські округи», або «місто-село». Коли більшість мешканців Кам'янка-Бузької вважають, що не можуть впливати на рішення місцевої влади, і незадоволені її роботою. Одним із інструментів залучення мешканців до прийняття рішень на місцевому рівні, а також формування уявлення про те, що пересічні громадяни можуть впливати на

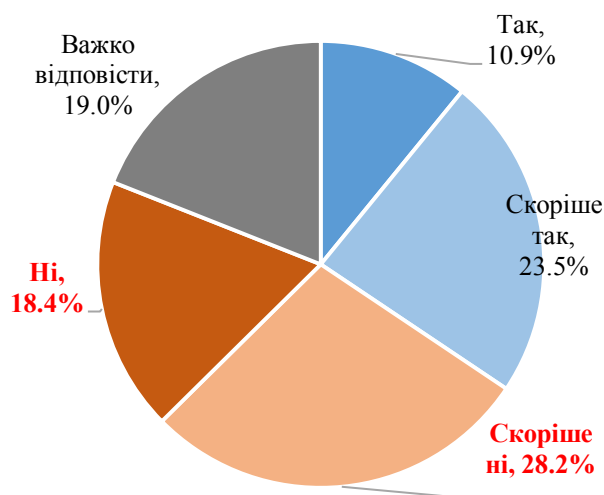

Рис. 2.11. Розподіл відповідей на питання «Загалом кажучи, чи задоволені Ви тим, як працює місцева влада у Вашій громаді?»

Одним із інструментів залучення мешканців до прийняття рішень на місцевому рівні, а також формування уявлення про те, що пересічні громадяни можуть впливати на

мешканців до життя громади, зокрема участь у днях благоустрою, про що зазначили 29,7% опитаних, сортування сміття – 30,8%. На цих два варіанти припали більшість відповідей опитуваних (рис. 2.13).

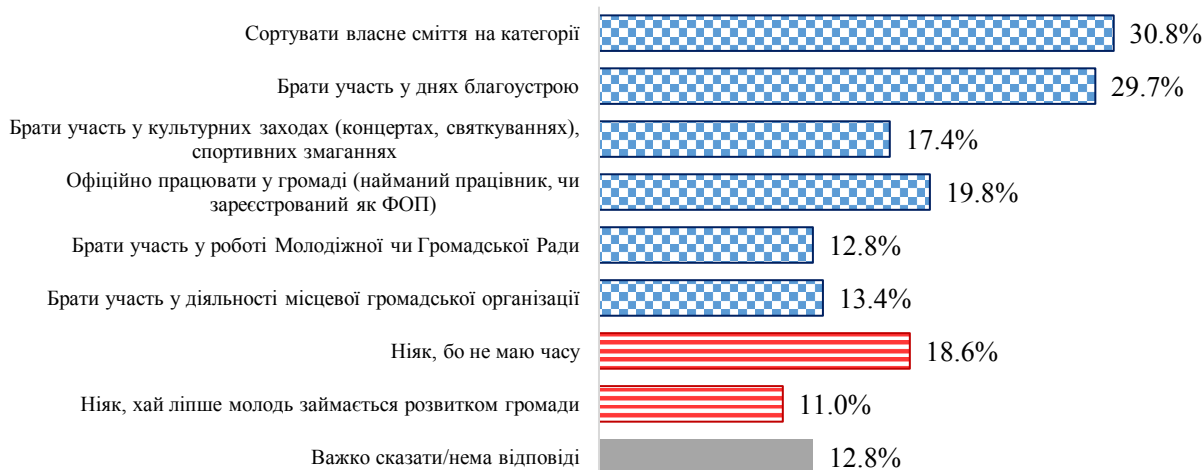
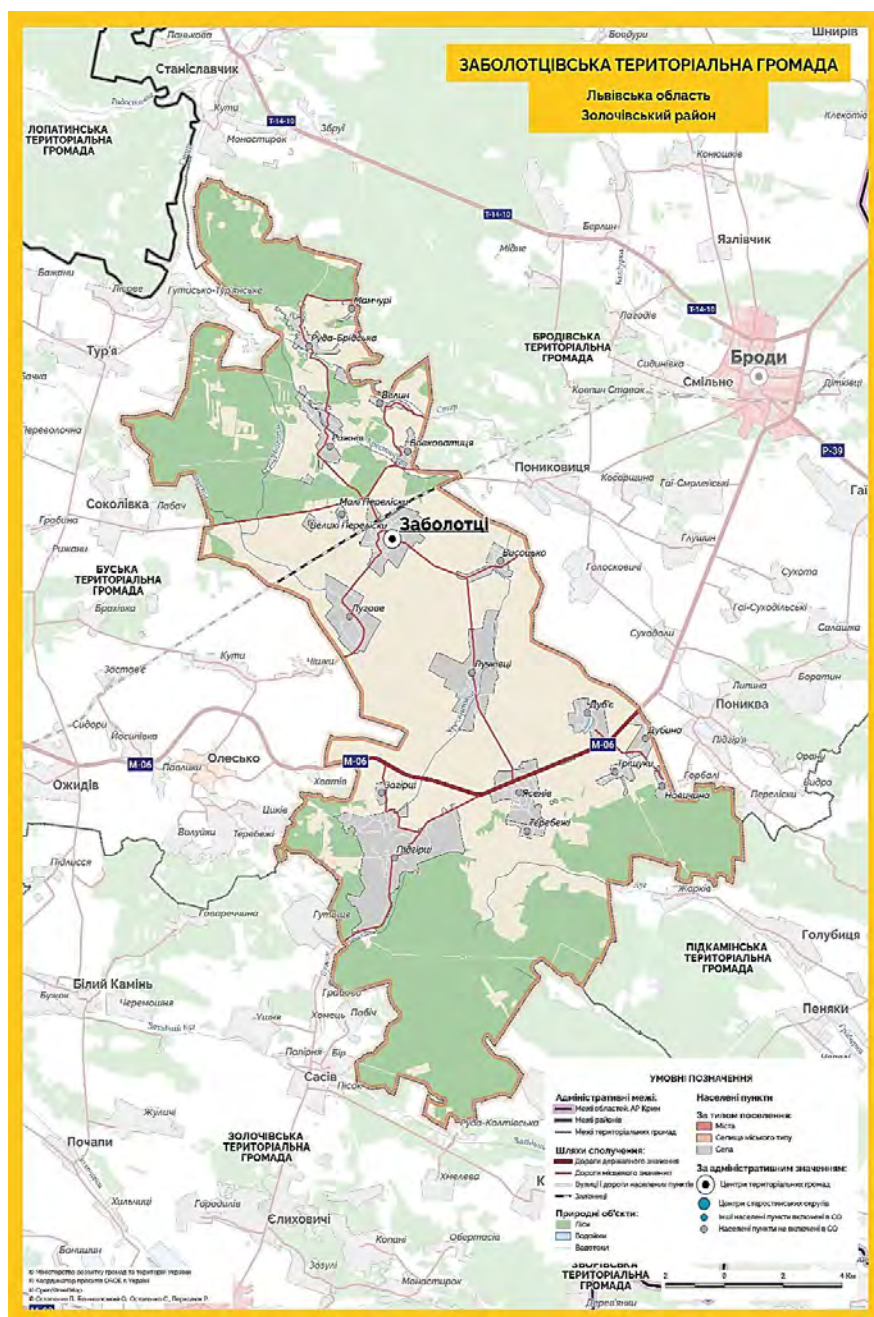

Рис. 2.13 Розподіл відповідей на запитання: «Яким чином Ви могли б долучитися до життя громади?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Частіше висловлювали бажання брати участь у культурних заходах мешканці сільських населених пунктів, порівняно із жителями адміністративного центру громади. Однак, суттєвих відмінностей у намірах молодих осіб та літніх людей щодо участі у житті громади не спостерігаємо. Єдиний варіант відповіді, який особи старшого віку вибирали частіше порівняно із молодими - це «ніяк, хай ліпше молодь займається розвитком громади».

ЗАБОЛОТЦІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Склад громади

Заболотцівська ТГ налічує 19 населених пунктів із загальною чисельністю населення 7549 осіб⁶

- ❖ с. *Заболотці* – адміністративний центр громади (948 ос.)
- ❖ с. Ражнів (350 ос.)
- ❖ с. Підгірці (1076 ос.)
- ❖ с. Ясенів (1228 ос.)
- ❖ с. Великі Переліски (31 ос.)
- ❖ с. Висоцько (602 ос.)
- ❖ с. Лугове (702 ос.)
- ❖ с. Малі Переліски (44 ос.)
- ❖ с. Велин (78 ос.)
- ❖ с. Вовковатиця (107 ос.)
- ❖ с. Мамчурі (11 ос.)
- ❖ с. Руда-Брідська (98 ос.)
- ❖ с. Загірці (82 ос.)
- ❖ с. Дуб'є (683 ос.)
- ❖ с. Дубина (245 ос.)
- ❖ с. Лучківці (869 ос.)
- ❖ с. Новичина (116 ос.)
- ❖ с. Теребежі (53 ос.)
- ❖ с. Тріщуки (226 ос.)

Джерело: Адміністративно-територіальний устрій. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://atu.decentralization.gov.ua/#maps>.

Територіальна громада створена 25 жовтня 2015 р. шляхом об'єднання 2-ох місцевих рад (Заболотцівської та Ражнівської).

Підгорецька й Ясенівська сільські ради приєднано у 2020 р.

ТГ, з якими межує Заболотцівська ТГ: Бродівська ТГ, Підкамінська ТГ, Золочівська ТГ, Буська ТГ, Лопатівська ТГ

⁶ Заболотцівська громада. Львівська область, Львівський район. Офіційний сайт. URL: <https://kbrmg.gov.ua/> (дата звернення: вересень 2021 р.).

Блок I «Опис вибіркової сукупності»

Впродовж серпня-вересня 2021 р. було проведено опитування мешканців Заболотцівської громади, у якому взяло участь 150 осіб. Статистична похибка вибірки становить 8%.

У дослідженні використано стихійний вид відбору. За статтю респонденти представлені 31% чоловіків та 69% жінок. Вікова структура опитаних розподілилась наступним чином: 13,3% становить молодь у віці 18-30 р., 22% - особи 31-40 р., 28,7% - особи 41-50 р., 51-60 р. – 24,7% та особи у віці понад 61 р. – 11,3%. Опитуванням охоплено найбільші за чисельністю населені пункти громади (рис. 3.1).

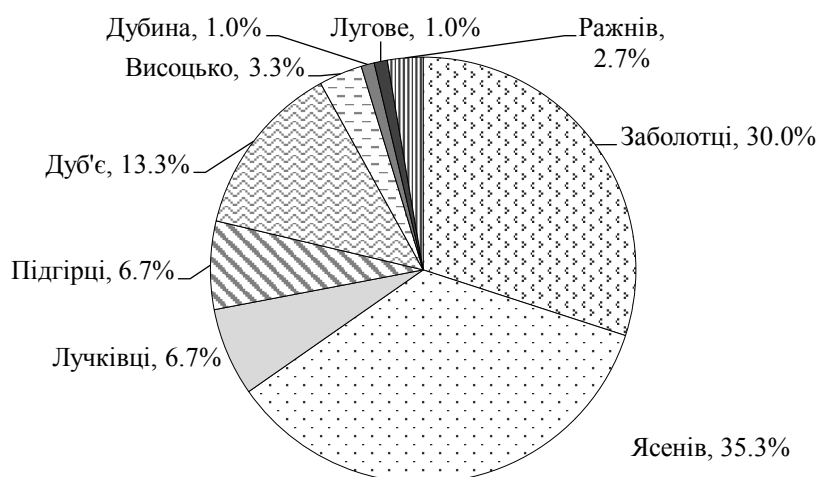

Рис. 3.1. Розподіл респондентів за місцем проживання (n=150)

Блок II «Сприйняття громади»

Переважає більшість мешканців позитивно оцінює громаду, зокрема 47,3% обрали варіант відповіді «тут мені комфортно жити». Песимістична оцінка громади відображена не більше як у 1/3 відповідей (рис. 3.2).

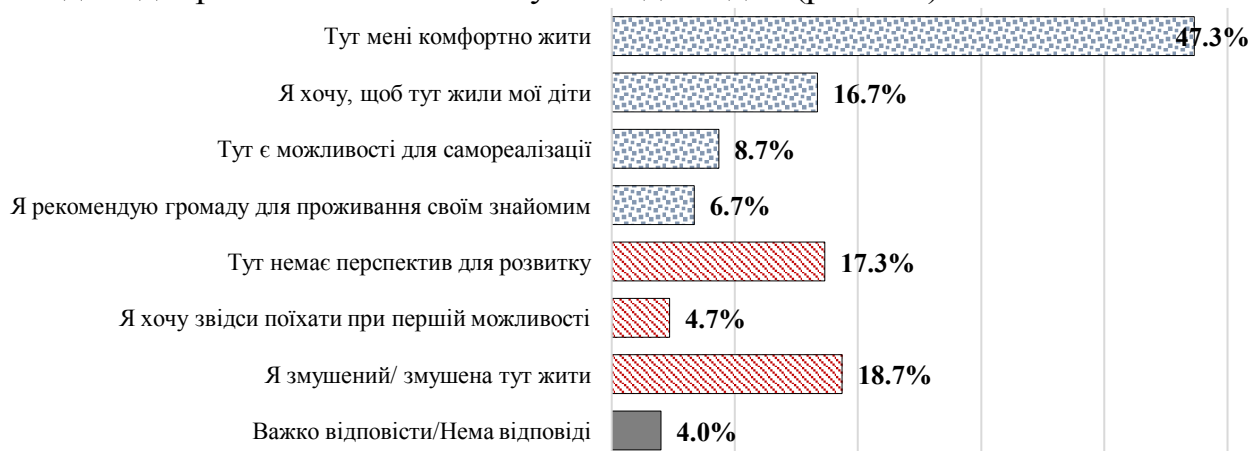

Рис. 3.2. Розподіл відповідей на питання «Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Відмінностей за віком, статтю та сприйняттям громади в розрізі населених пунктів громади не спостерігаємо, за винятком центру ТГ, с. Заболотці. Тут є тенденція до паритетного співвідношення між «позитивним» і «скептичним» ставленням до громади. На згруповані позитивні варіанти припало 48,9% відповідей, а на згруповані песимістичні – 46,7%. Для інших населених пунктів громади співвідношення між позитивним і скептичним сприйняттям громади розподілилося у такій пропорції: 2/3 відповідей припадало на позитивні варіанти, 1/3 – на песимістичні.

55,4% позитивно висловлюються з приводу об'єднання населених пунктів у громаду (рис. 3.3). Водночас, з них 18,7% наразі не бачать позитивних наслідків. Ще майже стільки (18,6%) припало на варіанти «ні», причому такі думки поширені тільки серед мешканців тих населених пунктів, які доєдналися до громади після виборів 2020 р. Натомість 19,3% - наразі не можуть ствердно визначитися із відповіддю на це запитання.

Серед тих, хто обирає варіант «важко відповісти», майже половина – це мешканці населених пунктів, які об'єдналися громаду у 2015 р. Респонденти під час інтерв'ю зазначали, що на початку об'єднання були суттєві позитивні зміни, а наразі, після приєднання інших населених пунктів, важко сказати чи позитивні зрушення триватимуть і надалі.

При порівнянні відповідей на аналізоване запитання респондентів-жителів найбільших населених пунктів територіальної громади (рис. 3.4) виявлено такі тенденції:

- майже ½ жителів с. Заболотці обрали варіант відповіді «важко відповісти», тобто кожен другий мешканець центру громади не визначився з думкою, чи правильно об'єднали населені пункти у ТГ, зважаючи на те, що громада функціонує уже шостий рік; водночас 26,7% мешканців бачать позитивні наслідки від утворення Заболотцівської ТГ;

- серед жителів сіл Підгірці та Ясенів, які приєдналися до Заболотцівської ТГ лише у 2020 р., велика частка тих, хто на поставлене запитання відповів негативно (39,5% жителів с. Ясенів та 60% мешканців с. Підгірці); в обох населених пунктах кожен п'ятий мешканець зазначав, що волів би бачити свій

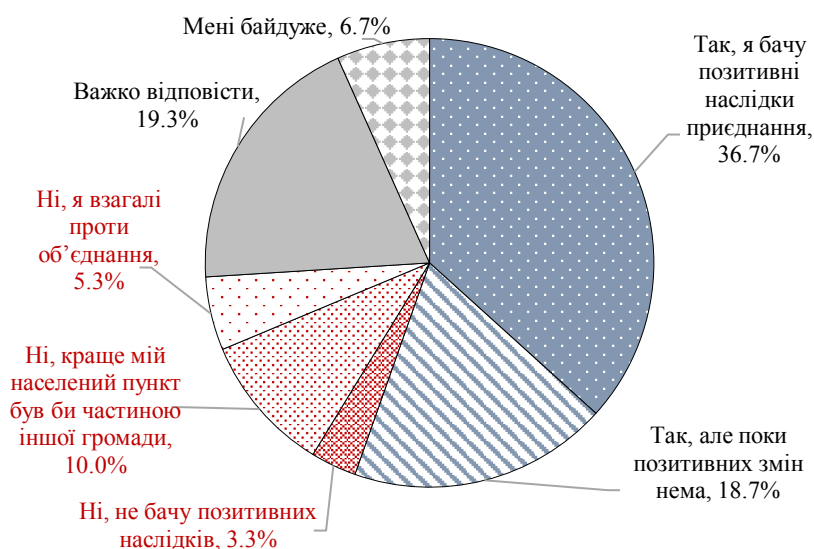

Рис. 3.3. Розподіл відповідей на питання «Чи правильно об'єднали населені пункти у Вашій громаді?»

населений пункт частиною іншої громади або її центром.

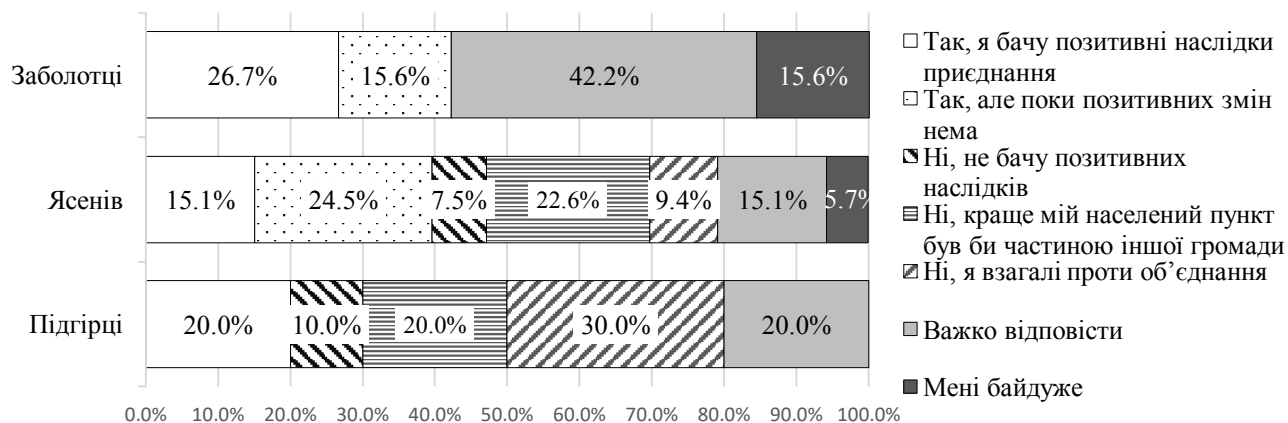

Рис. 3.4. Розподіл відповідей на питання «Чи правильно об'єднали населені пункти у Вашій громаді?» у найбільшій населених пунктах Заболотцівської ТГ

Блок III «Послуги»

Жителі Заболотцівської ТГ у більшості випадків (68%) користуються медичними, освітніми, культурними, соціальними, адміністративними послугами у своїй громаді (рис. 3.5), зокрема 55% - у населеному пункті, де особа проживає, 13% - в іншому населеному пункті громади. За межами Заболотцівської ТГ опитані мешканці громади отримували послуги у 32% випадків, причому 1% припав на м. Львів, 2% на м. Золочів та смт. Олесько. Переважно більшістю послуг поза громадою її жителі користуються у м. Броди (29%).

Аналіз розподілу відповідей на питання стосовно місця отримання послуг у розрізі населених пунктів (рис. 3.6) дав змогу виявити: зі зростанням

територіальної віддаленості населеного пункту від центру громади зменшується частка отриманих у Заболотцях послуг (мешканці села-центру у 81,5% випадків користуються послугами на території свого населеного пункту, с. Висоцько (знаходить на відстані 4,8 км) – 55,6%, с. Лучківці (6,5 км) – 29,2%, сіл, які знаходяться на відстані більше 10 км – 10,5% і менше).

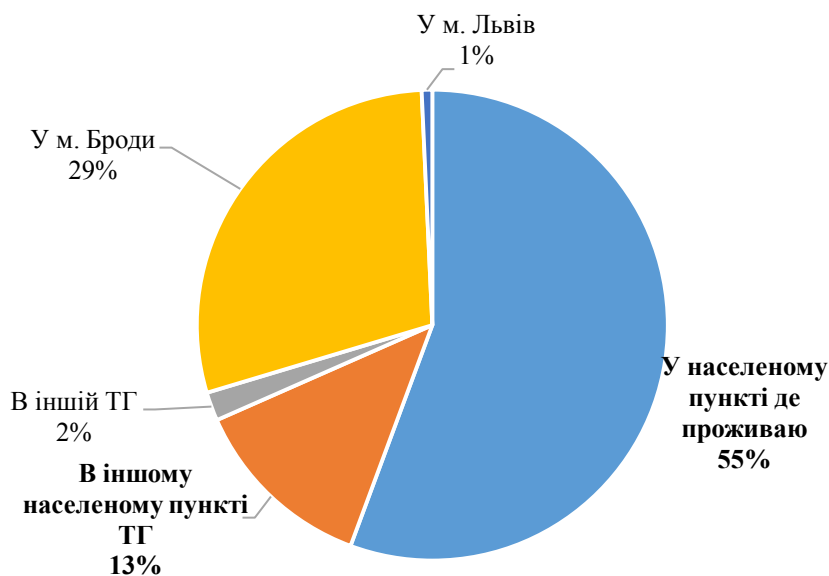

Рис. 3.5. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?»

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

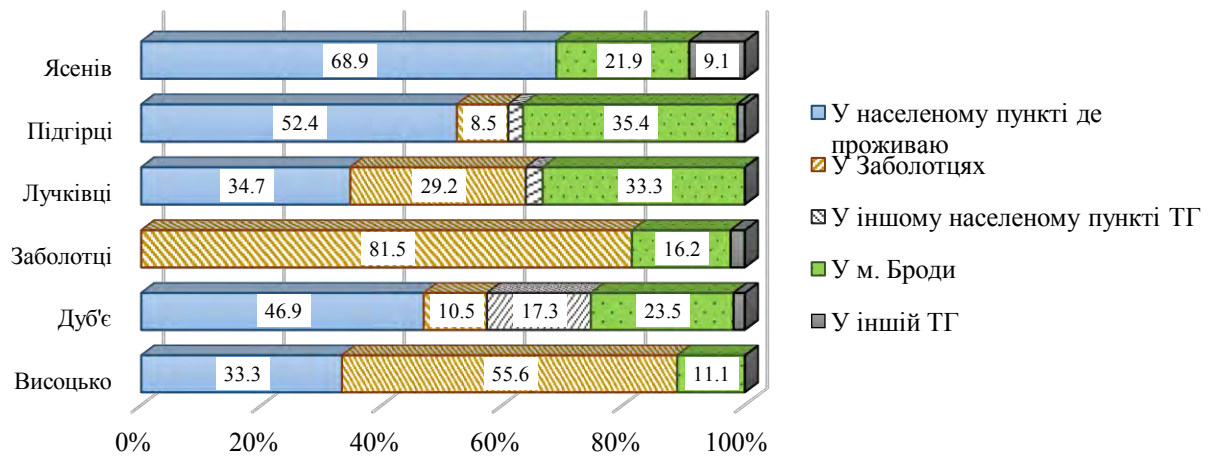

Рис. 3.6. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» у розрізі окремих населених пунктів

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

До типів послуг, які мешканці Заболотцівської ТГ здебільшого отримують на території свого населеного пункту, належать культурні (відвідування народного дому (98,9% випадків користування послугою), бібліотеки (97,7% випадків) та освітні (дошкільна (96,9%), шкільна (83,0%) освіта) послуги (рис. 3.7).

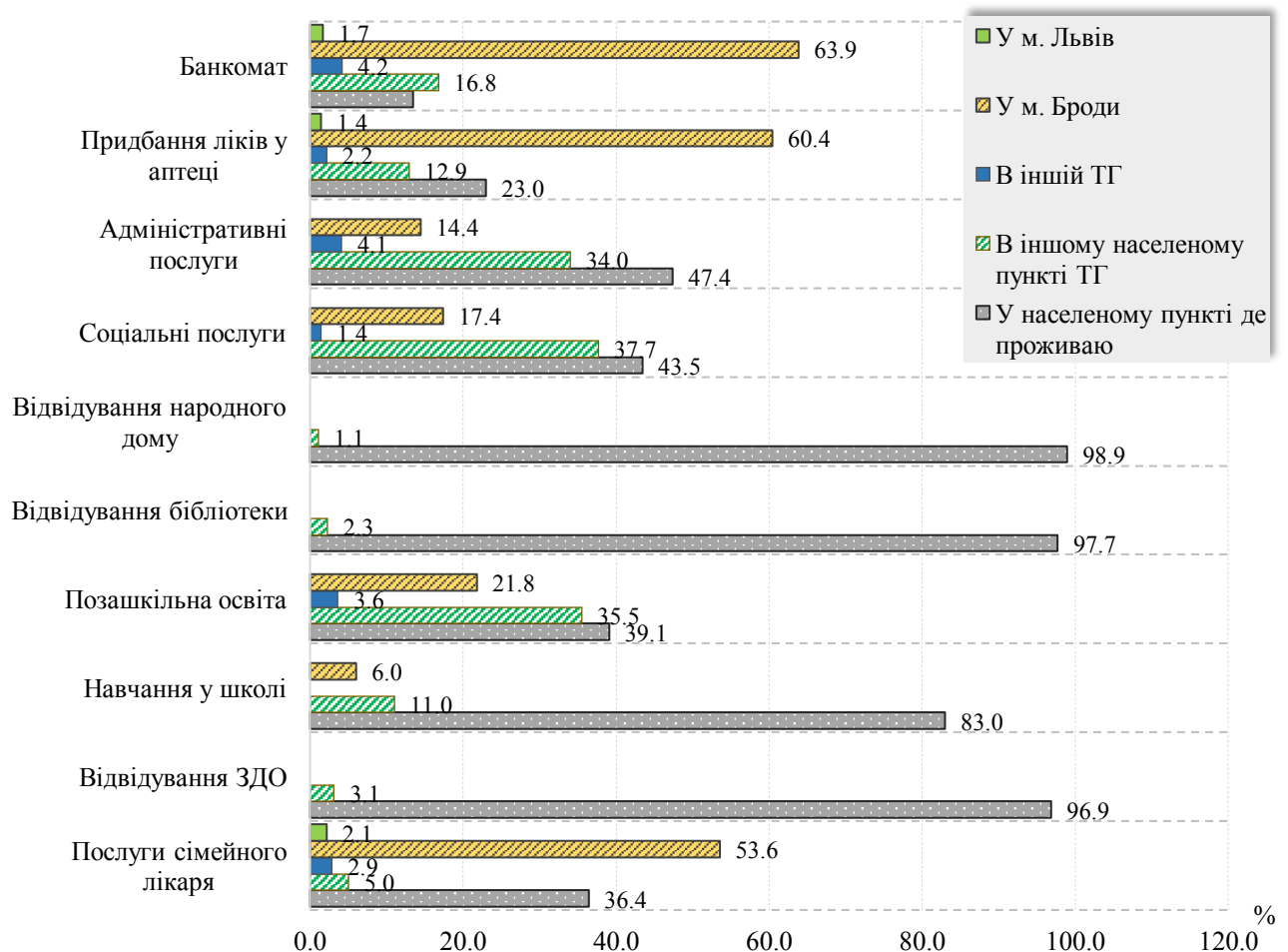

Рис. 3.7. Розподіл відповідей на питання «Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте певні послуги?» в розрізі типів послуг

Примітка: відсоток розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Послуги у сфері позашкільної освіти населення громади отримує у своїх населених пунктах (39,1%), у с. Заболотці, де функціонує мистецька школа (35,5%), та у м. Броди (21,8%). Соціальні та адміністративні послуги жителі сіл громади також отримують здебільшого на її території: у своїх населених пунктах (43,5% та 47,4% відповідно) та у центрі громади (37,7% і 34,0% відповідно). Натомість послугами сімейного лікаря кожен другий житель ТГ користується у м. Броди, а також банківськими та послугами аптеки (63,9% і 60,4%).

Рівень задоволеності отримуваними у громаді послугами серед мешканців доволі високий – «добре», «задоволений» – та перевищує показник 4,0 бали (рис. 3.8). Нижче показника 4,0 жителі громади оцінили послуги у сфері позашкільної освіти (3,8 бали), соціальні послуги (3,9 балів) та роботу сімейних лікарів (3,9 балів).

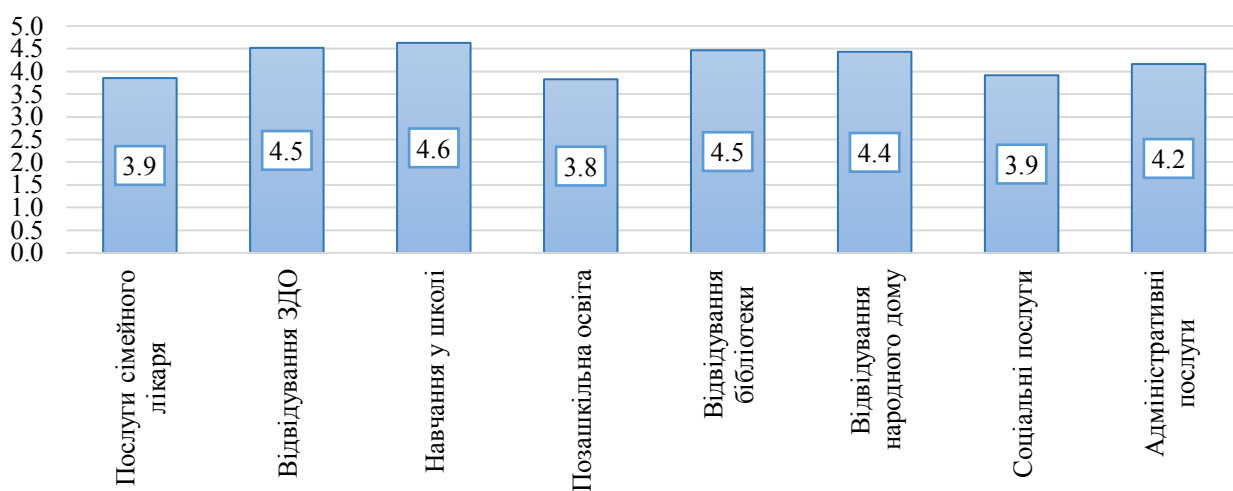

Рис. 3.8. Рівень задоволеності респондентів наданими їм на території Заболотцівської ТГ послуг (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений) у розрізі видів послуг

Примітка: середній бал розрахований з урахуванням тільки тих, хто впродовж останнього року користувався такими послугами

Однією з найбільших проблем жителі громади назвали відсутність ефективного транспортного сполучення з центром ТГ (рис. 3.9). Респонденти акцентують на тому, що за період діяльності Заболотцівської сільської ради на території громади було зроблено капітальний ремонт автомобільної дороги С140137 Мамчурі-Ясенів, яка забезпечує транспортне сполучення сіл Заболотцівської ОТГ з центром територіальної громади та з автомобільною дорогою загального користування державного значення М-06 Київ –Чоп⁷, що суттєво спростило доїзд з одного населеного пункту громади до іншого. Проте надання якісних послуг пасажирського автомобільного транспорту та налагодження транспортного сполучення із с. Заболотці у деяких селах громади не забезпечено.

⁷ На території Львівської області триває ремонт автомобільної дороги Мамчурі – Ясенів. Львівська державна обласна адміністрація. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=51042> (дата доступу: вересень 2021 р.).

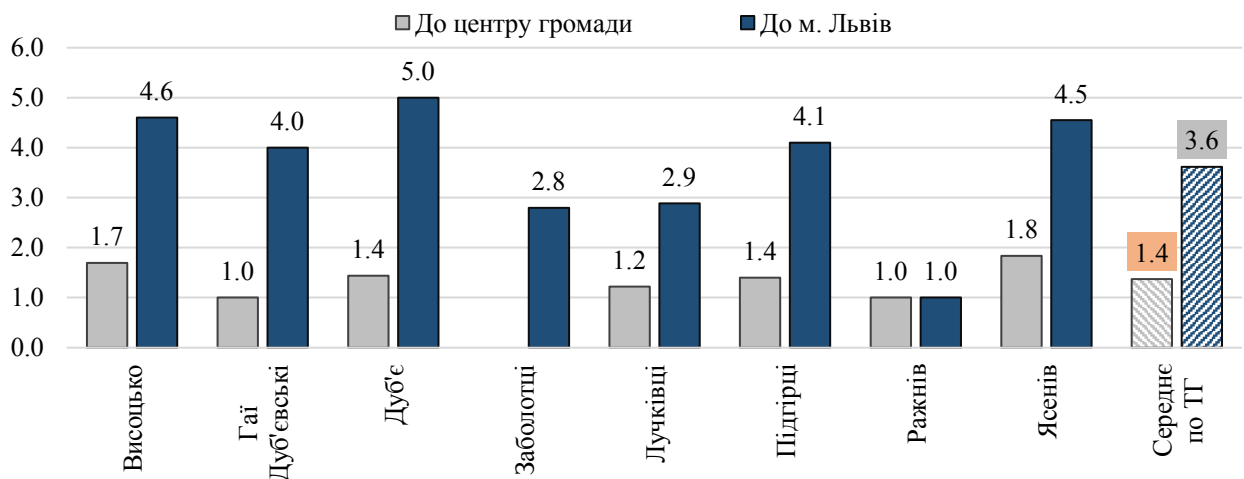

Рис. 3.9. Рівень задоволеності мешканців Заболотцівської ТГ транспортним сполученням до центру громади та до обласного центру (м. Львів) (де 1 – погано, незадоволений; 5 – відмінно, цілком задоволений)

Заради справедливості варто зазначити: при опитуванні багато респондентів, даючи негативну оцінку транспортному сполученню у громаді, акцентують на складності завдання (по-перше, існує потреба забезпечення комфортних умов і стабільного графіку руху громадського транспорту при низькому пасажиропотоку та низькій завантаженості маршрутів у ТГ; по-друге, існує конкуренція громадському транспорту з боку приватних осіб (зазвичай, жителів ТГ), які надають мешканцями послуги перевезення «на вимогу» на власних автомобілях; по-третє, є альтернативний варіант автомобільному транспорту – через с. Заболотці проходить залізничне сполучення зі Львовом та Бродами) і зауважують, що сільська рада активно працює над вирішенням цієї проблеми.

У відповідь на запитання «чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення» 45% респондентів ствердно відповіли та назвали такі послуги (рис. 3.10). Серед найчастіше перелічених респондентами – розширення переліку адміністративних послуг та відкриття ЦНАПу, соціальних послуг завдяки створенню центру надання соціальних послуг. Серед іншого, жителі громади також акцентують увагу на покращенні благоустрою (освітлення вулиць, дитячі майданчики, утримання території), покращенні стану інфраструктурних об'єктів (ремонт шкіл, бібліотек) та підвищенні безпеки населення громади (послуги поліцейського).

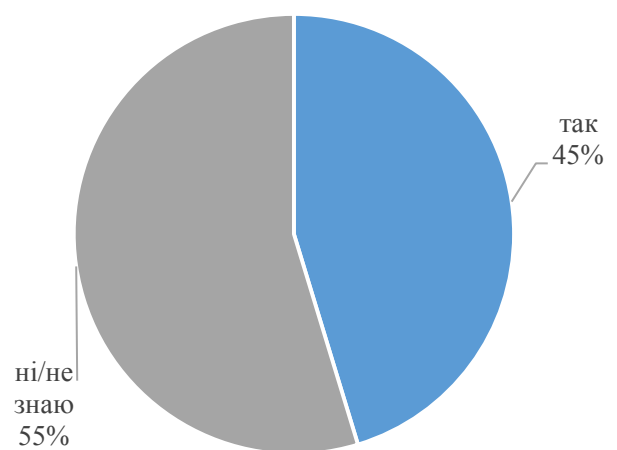

Рис. 3.10. Розподіл відповідей на запитання: «Чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення?»

Блок IV «Оцінка роботи місцевої влади та наміри громадської участі»

За результатами опитування виявлено, що $\frac{1}{2}$ опитаних задоволена діяльністю органу місцевого самоврядування (відповіді «так», «скоріше так»). $\frac{1}{4}$ наразі не може оцінити роботу місцевої влади («важко відповісти»). На варіанти відповідей «ні» та «скоріше ні» припало 16,6% (рис. 3.11).

Щодо комунікації населення із представниками місцевої влади шляхом особистої зустрічі, то 38,0% опитаних за останні півроку спілкувалися із головою громади і 26,0% мали зустрічі із депутатами ради. Переважно зустрічі мали місце з робочих питань (функціонування школи, клубу, бібліотеки тощо), або звернення з приводу вирішення господарсько-побутових питань (наприклад налагодження водопостачання у с. Підгірці).

Щодо відповідей на питання, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою, відносна більшість опитаних (41,3%) зазначили, що можуть впливати на рішення влади (рис. 3.12). Однак, 37,3% респондентів притримуються протилежної думки, зокрема:

- 46,4% мешканців тих населених пунктів, які були об'єднані у 2015 р., вважають, що не мають впливу на рішення місцевої влади;

- 51,1% із сіл, приєднаних у 2020 р., переконані, що можуть впливати на рішення місцевої влади.

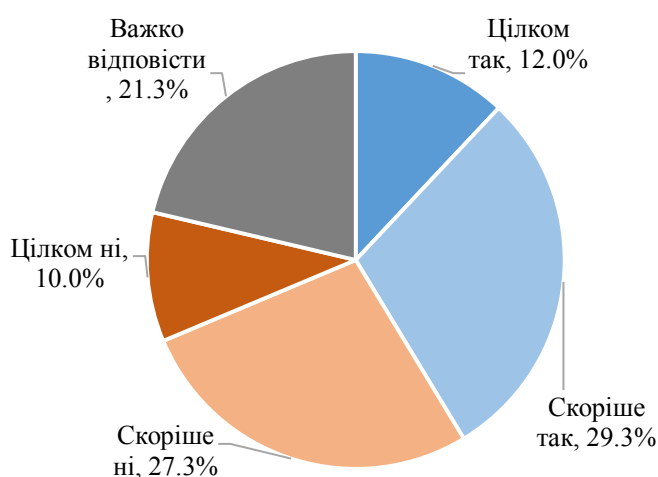

Рис. 3.12. Розподіл відповідей на питання «На Вашу думку, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою?»

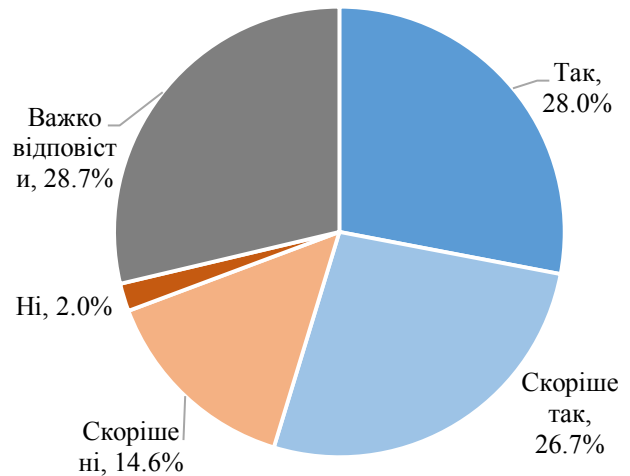

Рис. 3.11. Розподіл відповідей на питання «Загалом кажучи, чи задоволені Ви тим, як працює місцева влада у Вашій громаді?»

Переважають ті, хто задоволені роботою місцевої влади, вважають, що можуть впливати на її рішення (78,9%). Водночас ті, хто не можуть оцінити діяльності місцевої влади (обирали варіант «важко відповісти») схильються до думки, що пересічні жителі не можуть впливати на її рішення (75%).

Переважна більшість мешканців Заболотцівської ТГ не цікавиться питаннями громадського обговорення і не знають коли таке відбувається (61,3%) (рис. 3.13).

Чверть опитаних долучалися до громадських обговорень, але це переважно ті, хто працевлаштований у громаді.

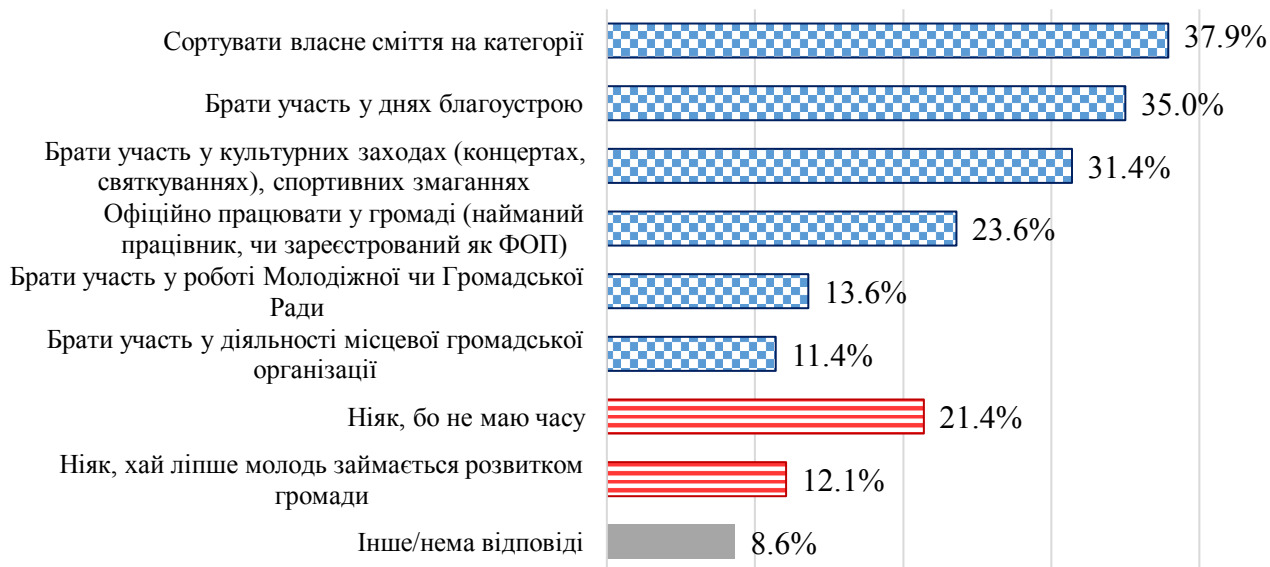

Рис. 3.13. Розподіл відповідей на запитання: «Яким чином Ви могли б долучитися до життя громади?»

Примітка: сума відповідей не становить 100% оскільки респонденти мали право обирати декілька варіантів

Щодо участі у житті громади, то 1/3 опитаних готова долучитися до цього процесу через сортування сміття, ще стільки ж осіб висловили намір брати участь у днях благоустрою, у культурних заходах. Натомість майже чверть не бажає брати участь у житті громади за браком часу.

ВИСНОВКИ

Соціологічне опитування проводилося у територіальних громадах різних за:

1) типом: Підберіздівська й Заболотцівська – сільські ТГ поліцентричного типу; Кам'янка-Бузька – ТГ моноцентричного типу з центром у місті, де сконцентровано соціально-економічний потенціал громади;

2) розташуванням у регіоні: Підберіздівська ТГ межує з м. Львів, одним з найбільших міст України, соціально-економічним, освітньо-науковим та культурним осередком Західної України. Віддаленими від обласного центру є дві інші громади. При цьому, Заболотцівська ТГ межує із Бродівською ТГ, центр якої, місто Броди, до реформи адміністративно-територіального устрою було районним центром, відтак можна говорити про уже сформовані сталі зв'язки населених пунктів громади з містом. Натомість Кам'янка-Бузька ТГ, будучи міською за типом, об'єднала навколо міста-центру сільські населені пункти.

За результатами проведеного соціологічного опитування можна зробити такі висновки.

По-перше, виявлено вплив міст як осередків соціального розвитку на формування центрально-периферійних взаємодій у територіальних громадах.

Аналіз територіальних громад різних за конфігурацією та розташуванням у регіоні дозволив виявити суттєвий вплив міст на їх розвиток. Незважаючи на дуже різний соціальний та економічний потенціал міст Львова, Кам'янки-Бузької та Бродів, виявлено центрально-периферійну взаємодію сіл аналізованих ТГ як прилеглої до міста території. Така взаємодія, серед іншого, проявляється у виборі мешканцями громад місця користування суспільними благами. Адже міста у цьому контексті характеризуються значними перевагами та можливістю надання широкого спектру послуг різних видів; відтак «притягують» жителів навколишніх сіл, які прагнуть отримати більш якісні та диверсифіковані послуги. Це яскраво прослідковується за результатами соціологічного опитування щодо місця отримання послуг адміністративного, соціального, освітнього, культурного, медичного та фінансового характеру, коли більше ніж 1/3 мешканців Заболотцівської та Підберіздівської ТГ отримують такі послуги у містах, а у Кам'янка-Бузькій ТГ цей показник становить 71% (зважаючи, що місто Кам'янка-Бузька є центром ТГ).

Значна різниця спостерігається при аналізі отриманих респондентами послуг (медичних, освітніх, культурних, соціальних, адміністративних, транспортних, банківських) у Заболотцівській (у 29% випадків користуються послугами у м. Броди) та Підберіздівській ТГ (42% випадків отримання послуг у м. Львів та Винники), що, на нашу думку, вказує на більший вплив обласного центру та абсорбцію ним людського капіталу з навколишньої території. Зважаючи на те, що майже кожен другу із перелічених послуг жителі Підберіздівської ТГ отримують у містах Львів та Винники, розвиток цієї громади (на відміну від двох інших) супроводжується ризиком втрати ідентичності громади та її функціонування як «придатку» до великого міста. Утім саме ця громада, попри відсутність потужного соціально-економічного центру, має значний фінансово-економічний потенціал для розвитку, який, серед інших чинників, забезпечує близьке розташування до великого міста. На це вказує

комфортний соціально-психологічний клімат, позитивне сприйняття громади її мешканцями (88,8% опитаних) та мала частка осіб, які не бачать у своїй громаді перспектив для розвитку (6,0% на противагу 37,2% у Кам'янка-Бузькій ТГ та 17,3% у Заболотцівській ТГ).

Аналізуючи особливості отримання послуг різних видів мешканцями територіальних громад, встановлено, що міста першочергово є осередками користування фінансовими послугами (Підберізіцівська ТГ – 93,0% випадків, Кам'янка-Бузька ТГ – 95,8%, Заболотцівська ТГ – 65,6%). Це вказує на проблему утрудненого доступу для мешканців сільських населених пунктів до фінансових послуг та потребу їх фінансової інклюзії, адже відсутність доступу до фінансових послуг є, хоча і дещо «прихованим», але суттєвим фактором стримування економічного зростання та дискримінації мешканців громади.

По-друге, дослідження соціально-психологічного клімату у громадах та поведінкових аспектів сприйняття мешканцями своїх громад дало змогу виявити певні тенденції.

1. Частка осіб-противників адміністративно-територіальної реформи і тих, хто незадоволені місцем та роллю свого населеного пункту у складі певної ТГ, у всіх ТГ коливається в межах 10-30% (Підберізіцівська ТГ – 12,0%, Кам'янка-Бузька ТГ – 29,3,2%, Заболотцівська ТГ – 18,6%).

У Кам'янка-Бузькій ТГ незадоволені процесом об'єднання населених пунктів в одну громаду жителі різних населених пунктів. Натомість у Підберізіцівській і Заболотцівській ТГ прослідковуються інші тенденції: по-перше, значною є частка осіб, які незадоволені саме конфігурацією ТГ (8,7% та 10,0% відповідно з-поміж невдоволених утворенням ТГ); по-друге, прослідковується концентрація таких осіб у конкретних населених пунктах громади. У Підберізіцівській ТГ це жителі сіл Чижиків і Верхня Білка, у Заболотцівській ТГ – села Ясенів, найбільшого у громаді. Зазначене дозволяє стверджувати, що саме ці населені пункти у майбутньому можуть стати осередками виникнення соціальних конфліктів у своїх громадах.

Утім, села Верхня Білка й Ясенів були приєднаними до своїх ТГ порівняно недавно, лише у 2020 р. Тому, ведучи мову про ризик виникнення соціального конфлікту у цих населених пунктах, слід акцентувати і на потребі соціально-психологічної адаптації мешканців сіл до умов та відносин у новому середовищі. Проте отримані результати дослідження ще раз вказують на те, що органи місцевого самоврядування повинні забезпечити ефективну та постійну комунікацію із мешканцями усіх населених пунктів громади.

2. Виявлено зв'язок між інтенсивністю комунікації із владою і задоволеністю її роботою. Тісна комунікація між владою та населенням, а також донесення до пересічних мешканців того, що зроблено у громаді, формує позитивне сприйняття місцевої влади мешканцями. З-посеред опитаних у трьох громадах, 74,5% тих, хто мав зустрічі із головою громади, 68,5% тих, хто мав зустрічі із старостою і 69,4% тих, хто мав зустріч із депутатом ради, задоволені роботою місцевої влади.

Свою чергою, ті, хто задоволені роботою місцевої влади, у переважній більшості (62,8%) вважають, що можуть впливати на її рішення. Натомість 78,1% з тих, хто незадоволені роботою влади, переконані, що жодним чином не можуть впливати на її рішення (рис. II).

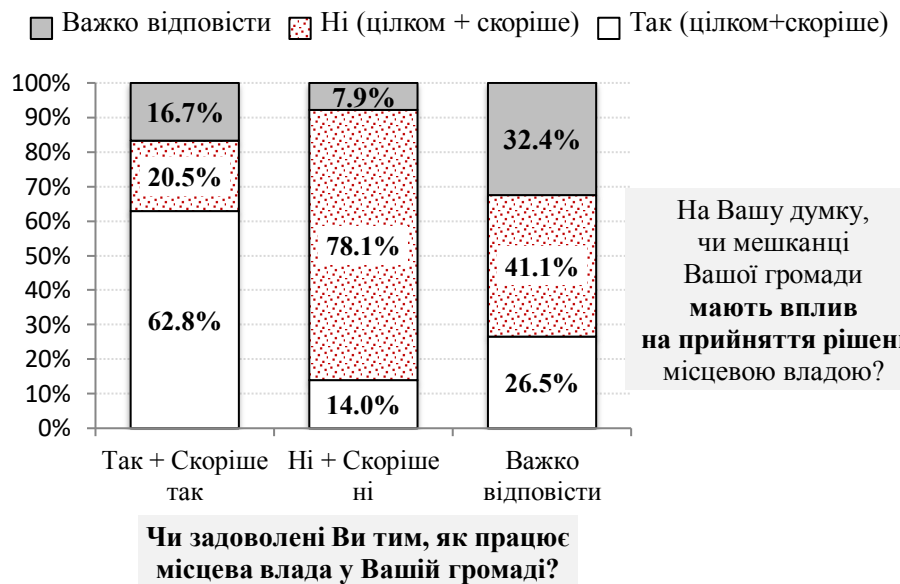

Рис. II. Розподіл відповідей на питання про задоволеність роботою місцевої влади та впливом на її рішення (у розрізі

І хоча рівень особистої взаємодії члена громади із владою не є єдиним чинником забезпечення задоволеності роботою останньої, проте, поряд з впливом інших факторів (доступністю та якістю суспільних послуг, інфраструктурним забезпеченням, формуванням комфортного соціально-психологічного середовища та можливістю для самореалізації членів громади), комунікація забезпечує рівність членів різних груп у громаді, зменшує «розрив» між владою і громадою та дає можливість людині бути «почутою», тобто сприяє самоідентифікації людини із ТГ.

3. Виявлено низьку громадську активність мешканців громад. Попри те, що на сайтах громад розміщено інформацію про громадські обговорення, 2/3 мешканців у кожній із громад не цікавляться громадськими обговореннями і не поінформовані коли вони відбуваються.

Варто зазначити, що більшість опитаних розуміє «громадські обговорення» не як інструмент участі місцевих жителів у прийнятті рішень, поданні письмових зауважень та пропозиції, а як збори вулиці, кутка, окремого населеного пункту з приводу господарсько-побутових питань. Водночас, місцева влада декларує можливості участі громадян не тільки епізодично у громадських обговореннях, але і на постійній основі у діяльності громадських чи молодіжних рад. На сайті Кам'янка-Бузької громади розміщено інформацію про заходи реалізовані за участі молодіжної ради Кам'янка-Бузької ТГ, оприлюднено проект положення про громадську раду при Кам'янка-Бузькій міській раді. Однак, за результатами опитування, місцеві мешканці найменшою мірою хотіли б долучатися до життя громади шляхом участі у роботі молодіжної/громадської ради чи місцевої громадської організації.

4. У процесі особистого спілкування з респондентами у Підберізцівській та Кам'янка-Бузькій ТГ під час опитування встановлено, що мешканці населених пунктів передовсім ототожнюють місцеву владу із старостою, а не головою ТГ. З однієї сторони, це ще раз підтверджує роль старости як сполучної ланки між

жителями громади та органом місцевого самоврядування, проте, з іншої, пов'язане також із недовгим періодом існування територіальних громад, утворених внаслідок об'єднання, і тим, що у більшості випадків старостами є колишні сільські голови, з якими у мешканців уже налагоджено соціальні взаємозв'язки.

Водночас, показово, що найбільше на ролі старости наголошували мешканці Кам'янка-Бузької ТГ, міської громади, до складу якої входить 30 населених пунктів. Жителі цієї громади акцентують, що посада старости є важливою для великих за кількістю населених пунктів та населення громад, оскільки дає змогу місцевій владі бути поінформованою про потреби мешканців, проблеми в конкретних населених пунктах, і швидко реагувати на запити місцевого населення.

У Заболотцівській ТГ посади старости на момент проведення опитування не передбачено та не сформовано старостинських округів.

По-третє, виявлено вплив конфігурації територіальної громади на формування і розвиток центр-периферійних взаємодій у її межах.

Дослідження громад моно- та поліцентричного типу дало змогу виявити ризики та переваги для розвитку ТГ кожного типу.

До переваг Кам'янка-Бузької ТГ як територіального утворення моноцентричного типу відноситься передовсім соціальна та економічна спроможність до розвитку (концентрація на території міста-центру об'єктів соціальної інфраструктури, суб'єктів господарювання, фінансових установ тощо), адже центром ТГ є розвинуте місто, та сформовані центр-периферійні взаємозв'язки навколишніх сіл з містом в контексті взаємодії території району і його центру. Проте внаслідок проведеного соціологічного опитування виявлено проблеми забезпечення комфортного соціально-психологічного клімату у громаді (37,2% мешканців не бачать перспектив для розвитку у громаді, 25,0% стверджують, що змушені жити у громаді, а кожен десятий хоче поїхати при першій можливості), що, як встановлено, пов'язано з нерозвиненою системою взаємодії органу місцевого самоврядування із мешканцями громади і навпаки.

Щодо Підберізцівської і Заболотцівської сільських ТГ, їх розвиток пов'язаний із двома викликами: необхідністю забезпечити власну фінансово-економічну та соціальну спроможність; потребою досягнення не лише адміністративної суб'єктності, а й ментального сприйняття мешканцями громади та самоідентифікації з нею. Адже центр-периферійні взаємодії сіл як прилеглої території із містами, які стали центрами ТГ, сформувалися еволюційним шляхом, що дає змогу людині ідентифікувати себе із міською громадою. Натомість сільські територіальні громади здебільшого сформовані за умови відсутності центр-периферійних взаємодій адміністративно-правовим методом. Тому психологічне співвідношення особи із громадою, якої досі не існувало, вимагає адаптації та звикання. Попри це, саме у сільських ТГ, за результатами опитування, соціально-психологічний клімат кращий, причиною чого, на нашу думку, є швидше налагодження взаємодії місцевого самоврядування із населенням громади, близькість та легка досяжність представників місцевої влади.

АНКЕТА ДЛЯ МЕШКАНЦІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Блок 1: Соціально-демографічний

1. Стать: 1) чоловік 2) жінка
 2. Вік (років) _____
 3. Населений пункт, у якому мешкаєте: _____

Блок 2: Послуги

4. Де зазвичай Ви користуєтесь/отримуєте наступні послуги? (дайте відповідь по кожному рядку)

		у населеному у пункті, де живу	в іншому населеному у пункті (ВКАЖІТЬ НАЗВУ)	У м. Львів	Не користува вся за останній рік
1	Терапевт /сімейний лікар				
2	Відвідування дит. садка (дитиною, онуками, які живуть разом з Вами)				
3	Навчання дитини (дітей) в школі (онуками, які живуть разом з Вами)				
4	Позашкільні гуртки, секції				
5	Відвідування бібліотеки				
6	Відвідування клубу				
7	Соціальні послуги (оформлення субсидій, матеріальна доп. тощо)				
8	Адміністративні послуги (видача паспортів, довідок, дозвільних док., вирішення земельних питань)				
9	Придбання ліків у аптеці				
10	Банкомат				

5. Чи знаєте Ви послуги, які стали доступними або якість яких покращилася у Вашій громаді після її утворення (вкажіть їх, будь ласка)?

6. Оцініть якість отриманих послуг, де 1 – погана, незадоволений, 5 – відмінно, цілком задоволений (дайте відповідь по кожному рядку)

		1	2	3	4	5	Важко сказати /не користуюся
1	Терапевт /сімейний лікар	1	2	3	4	5	
2	Дошкільна освіта	1	2	3	4	5	
3	Шкільна освіта	1	2	3	4	5	
4	Позашкільні гуртки, секції	1	2	3	4	5	
5	Бібліотеки	1	2	3	4	5	
6	Клубу	1	2	3	4	5	
7	Соціальних послуг	1	2	3	4	5	
8	Адміністративних послуг	1	2	3	4	5	

7. Оцініть наявне ТРАНСПОРТНЕ СПОЛУЧЕННЯ від населеного пункту де живете: (1 – погане, 5 – відмінне):

		1	2	3	4	5	Важко сказати /не користуюся
1	До центру громади	1	2	3	4	5	
2	До м. Львів	1	2	3	4	5	

8. Зазначте, де Ви працюєте/працювали:

- 1) у населеному пункті де проживаю _____ 2) у іншому населеному пункті (вказіть, назву) _____ ; 3) у м. Львів
- 4) не працюю _____ 5) інше (вказіть) _____

Блок 3: Сприйняття громади**9. Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду ?**

1. Тут мені комфортно жити
2. Я хочу, щоб тут жили мої діти
3. Тут є можливості для самореалізації
4. Я рекомендую громаду для проживання своїм знайомим
5. Тут немає перспектив для розвитку
6. Я хочу звідси поїхати при першій можливості
7. Я змушений/ змушена тут жити

10. На Вашу думку, чи правильно об'єднали населені пункти у Вашій ОТГ?

- 1) Так, я бачу позитивні наслідки приєднання
2) Так, але поки позитивних змін нема
3) Ні, не бачу позитивних наслідків
4) Ні, краще мій населений пункт був би частиною іншої громади
5) Ні, я взагалі проти об'єднання
6) Важко відповісти
7) Мені байдуже

11. Загалом кажучи, чи задоволені Ви тим, як працює місцева влада у Вашій громаді?

- 1) Так 2) Скоріше так 3) Скоріше ні 4) Ні 5) Важко відповісти

Блок 4: Наміри громадської участі**12. Чи за останні півроку Ви мали: (дайте відповідь по рядку)**

Особисту зустріч з головою громади	Так	Ні
Особисту зустріч із старостою	Так	Ні
Особисту зустріч з депутатом місцевої ради	Так	Ні

13. Чи брали Ви участь протягом останніх 6 місяців у ГРОМАДСЬКОМУ ОБГОВОРЕННІ якого-небудь питання:

- 1) Ні, не знаю коли таке відбувається
2) Ні, бо там обговорювали питання, які для мене неважливі (не стосуються мене та моєї сім'ї)
3) Так, один раз (вказіть з якого питання) _____
4) Так, декілька разів

14. Яким чином ВИ МОГЛИ Б ДОЛУЧИТИСЯ до життя громади?

- 1) Сортувати власне сміття на категорії;
2) Брати участь у днях благоустрою
3) Брати участь у культурних заходах (концертах, святкуваннях), спортивних змаганнях
4) Офіційно працювати у громаді (найманий працівник, чи зареєстрований як ФОП)
5) Брати участь у роботі Молодіжної чи Громадської Ради
6) Брати участь у діяльності місцевої громадської організації
7) Ніяк, бо не маю часу
8) Ніяк, хай ліпше молодь займається розвитком громади
9) інше (вказіть) _____

15. На Вашу думку, чи мешканці Вашої громади мають вплив на прийняття рішень місцевою владою?

- 1) Цілком так 2) Скоріше так 3) Скоріше ні 4) Цілком ні 5) Важко відповісти

Науково-аналітичне видання

Патицька Х. О., Максименко А. О.

**Соціологічна оцінка розвитку центрo-периферійних взаємодій у
територіальних громадах Львівської області**

Комп'ютерний макет
Х.О. Патицька,
А. О. Максименко

Оригінал-макету виготовлено в
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»
79026, Львів, вул. Козельницька, 4.
Ум.-друк. арк. 2,8.